

višava

KOROŠKA OSREDNJA KNJIŽNICA
"DR. FRANC SUŠNIK"
NA GRADU 1

2390 RAVNE NA KOROŠKEM

GLASILO GOZDNEGA GOSPODARSTVA SLOVENJ GRADEC P.O.

GOZDNO GOSPODARSTVO V PRVIH DEVETIH MESECIH

GOSPODARJENJE JE V ZAČETKU LETA OTEŽILA
DOLGA IN S SNEGOM BOGATA ZIMA

V slovenskih gozdovih je sneg v pretekli zimi polomil predvsem mlade sestoje in povzročil nekaj stotisoč kubikov snegolomov. Tudi v našem območju smo imeli v privatnih in državnih gozdovih več kot štirideset tisoč kubikov snegolomov. V državnih gozdovih smo morali v prvi polovici leta pospraviti preko deset tisoč kubikov zaradi snega poškodovane drevesa, to nam je stroške povečalo kar za tretino. Kljub temu smo uspeli snegolome pospraviti do polovice leta.

Gozdno gospodarstvo je v letošnjem letu uredilo delitev premoženja na Zadruga in Zavod za gozdove in v začetku julija podpisalo tudi razdružitevno pogodbo. V tem času je Vlada Republike Slovenije sprejela odredbo, s katero je dodelila Gozdnim gospodarstvom dvajsetletno koncesijo za gospodarjenje z državnimi gozdovi.

Gozdno gospodarstvo je v letošnjem letu pripravilo tudi program lastninenja, po katerem se bo preoblikovalo v začetku prihodnjega leta v delniško družbo.

V skladu z dolgoročno strategijo poslovanja Gozdnega gospodarstva potekajo razgovori o lastninskem in poslovnem povezovanju z Lesno oz. Žago Otiški vrh na področju primarne predelave. V zaključni fazi je tudi ustanovitev invalidskega podjetja, ki nam bo pomagalo pri zaposlovanju invalidov.

Z zadovoljstvom lahko ugotovimo, da je Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec v prvih devetih mesecih letošnjega leta uspešno premagalo ovire in v tem obdobju poslovalo pozitivno.

Do konca leta moramo zapolniti vse planske obveze pri gospodarjenju v državnih gozdovih, na področju gradbene dejavnosti in transporta ter pri predelavi lesa.

Začeli smo tudi že s pripravo planov in programa dela za prihodnje leto. Pravočasna priprava teh planov je predpogoj za uspešen začetek gospodarjenja v prihodnjem letu.

Hubert Dolinšek

Foto: I. Robnik

NEURJE POVZROČILO VELIKO ŠKODO TUDI V OBČINI MISLINJA

V mesecu juliju, še posebej pa v avgustu, so nenehne in zelo močne padavine povzročile precejšnje škode na hudournikih, cestah in kmetijskih površinah. Največjo škodo so nedvomno utrpeli struge hudournikov, gozdne in lokalne ceste, še posebej makadamske, veliko kmetijskih površin pa je poplavlila voda ali pa so se splazile večje zemeljske gmote. Najhuje je bilo na veliki šmaren, ko sta v občini Mislinja prestopili bregove Mevlja in Brložnica, na območju mestne občine Slovenj Gradec pa Jenina s pritoki.

V mislinjski občini so škodo ocenjevale posamezne komisije in ugotovile, da je bilo na hudournikih za 105 mio, na gozdnih cestah za 37 mio, lokalnih cestah za 1 mio in na kmetijskih površinah skupaj s plazovi za 1,6 mio SIT škode.

Ko je občinski svet obravnaval poročilo o povzročeni škodi na svoji zadnji seji, svetniki niso sprejeli predloga, da bi vsaj za škodo na kmetijskih površinah in lokalnih cestah povrnili oškodovancem 30 odstotkov ugotovljene škode. To bi pomenilo, da bi morali iz proračunske rezerve, ki je za takšne namene tudi predvidena, zagotoviti 780.000,00 SIT. Na seji so se zadovoljili z ugotovitvijo, da bi vsak oškodovanec prejel sila pičila sredstva in se zato ne splača deliti proračunske rezerve. Čudno stališče, če vemo, da je ob vsaki elementarni nesreči oškodovancu vsak tolar še kako potreben. Gre končno tudi za to, da je nesmiselno pošiljati na teren najrazličnejše komisije in cenilce, če takšna poročila služijo zgolj za obravnavo na občinskih in drugih organih, oškodovanci pa od tega nimajo nič.

Mirko Tovšak

V Završah je potok Mevlja v nižinskem delu v Mrakovem jarku praplavlil cesto, njive in travnike in poškodoval leseni most.

POSLOVNA ENOTA GOZDARSTVO ČRNA

V Gozdnem gospodarstvu Slovenj Gradec je poslovna enota Črna največja enota, tako po površini kot po številu zaposlenih. Predstavlja nam jo Leopold Mori, dipl. ing. gozdarstva, ki je prišel v Črno leta 1977 za gojitelja, leta 1984 pa je prevzel mesto direktorja PE in jo vsa leta uspešno vodi.

"Gospodarimo na območju celotne Mežiške doline, ki obsega tri gozdno gospodarske enote: ravensko-uršljegorski del je gospodarska enota Ravne; Mežica, ki zajema predel od Poljane, pa območje Pece, Jazbine in Javorja, tretja enota je Smrekovec, ki zajema predel Smrekovca in Koprivne z Olševo. Vse to predstavlja ca. 8000 ha državnih in moratorijskih gozdov, kar pomeni 25.000 do 26.000 m³ letne proizvodnje in približno 1200 gojzvitvenih dnin. Letno posekamo ca. 22.000 m³ iglavcev in ca. 3000 m³ listavcev. Po do sedaj končanih denacionalizacijskih postopkih gospodarimo s ca. 4.000 ha gozdov manj, ni pa še jasno, kaj nam bo ostalo po končani denacionalizaciji.

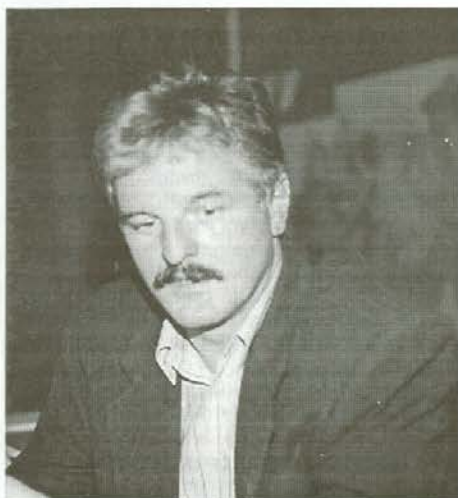
Pretežni del gozdov, s katerimi gospodarimo, raste na severnih pobočjih Uršlje gore, Smrekovca, Olševe in Rožen Pece, kjer so gozdovi pretežno na vzhodnih in jugovzhodnih legah. V glavnem gre za sestoje smreke, ki so nastali tekom stoletij pod vplivom nemške šole, ki je listavce smatrala za plevel (ne glede na to, da so rastišča v glavnem primerna za rast bukve). Le v nekaterih predelih Smrekovca so ohranjeni ostanki prvotnih sestojev (abieti fagetum, luzolo fagetum).

Večina sestojev, s katerimi gospodarimo, so na nadmorski višini preko 800 m in segajo do gozdne meje Pece, Raduhe, Olševe. Večji del terena je izredno strm in ga gozdarji smatramo kot žičničarsko področje dela. Dodaten problem na teh strmih terenih pa je slaba odprtost s prometnicami oz. na določenih delih obstoječe prometnice ne ustrezajo današnjemu načinu gospodarjenja na zahtevnih terenih. Slaba odprtost je nekak izvirni greh preteklega gospodarjenja, ko so posamezni obrati gospodarili skupaj z družbenimi in zasebnimi gozdovi.

Tako sta ravenski kot črnjanski obrat gradila ceste v smislu odpiranja kmetij. Ob reorganizaciji leta 1976, ko so bili osnovani obrati za kooperacijo in tozdi, je obrat Črna dobil pretežno zaprte komplekse gozdov Uršlje gore, Smrekovca, Olševe, Mravljije, Čofatije, Opriš planine ... Z intenziteto odpiranja teh zaprtih kompleksov v letih 1976 do 1990 nismo uspeli zgraditi ustrezne mreže prometnic. Ostaja problem odprtosti celotnega gornjega dela Smrekovca, Mravljije, Čofatije, Uršlje gore in manjših kompleksov. V teh predelih je težavnost dela večja in stroški gospodarjenja neprimerno višji v primerjavi z ostalimi deli gozdno gospodarskega območja Slovenj Gradec. Le z izgradnjo potrebnih prometnih žil bo mogoče spraviti stroške gospodarjenja v meje, ki jih postavlja sama zahtevnost terena.

V območju naše poslovne enote so značilni tudi snegolomi in vetroolomi. V pretekli zimi so prizadeli predvsem drobovnjake. Poškodbe so bile na zelo veliki površini, zato smo se pri sanaciji srečevali z nizkimi koncentracijami sečnje. Prizadeti so bili predvsem nižje ležeči sestoji, pretežno v predelu gospodarske enote Ravne. Nekaj snegoloma je bilo tudi v gospodarski enoti Mežica, medtem ko v gospodarski enoti Smrekovec, kjer so gozdovi v višjih legah, ni bilo občutnejših poškodb.

(nadaljevanje na 3. strani)

Leopold Mori, dipl. ing. gozdarstva

(nadaljevanje z 2. strani)

V predelu zgornje Mežiške doline pa v glavnem pospravljamo drevje, ki je obolelo zaradi delovanja emisij dimnih plinov iz Žerjava in Šoštanja. Na ekstremnih pobočjih Smrekovca v zadnjih letih vedno bolj čutimo posledice na drevju zaradi ročnega spravila. Drevje in sortimenti, napadli pri teh sečnjah, so pretežno manj vredni in ne morejo z iztržkom kriti stroškov proizvodnje.

Na poslovni enoti v Črni nas je trenutno zaposlenih 49 delavcev in en pripravnik, od tega so 3 delovodje, dva administrativna delavca, 2 merilca, 2 cestarja 2 gojitelja in direktor, ostali so sekači oz. univerzalni gozdni delavci, med katerimi pa je 6 invalidov. Poleg teh, redno zaposlenih, v letošnjem letu zaposlujejo še skupino iz poslovne enote Slovenj Gradec in 2 delavca iz CLS. Ob normalnih vremenskih razmerah bi število redno zaposlenih delavcev zadoščevalo za izvedbo letnega plana, v izrednih razmerah, ki pa so vladale v zadnji zimi, bi morali od aprila pa do konca leta dodatno zaposliti 10 delavcev. V tem trenutku z vsemi silami lovimo letni plan, ki pa ga bo

Levo Srečko Fajmut, desno Anton Osojnik

možno doseči le s pomočjo ostalih poslovnih enot GG.

V zadnjih letih rešujemo problem hudih zim z zaposlovanjem za določen čas. Preko zime zaposlimo le strojnike, ki vršijo zimsko službo in v manjši meri tudi sečnjo.

Za realizacijo letnih načrtov gospodarjenja trenutno razpolagamo s strojnimi parkom: 7 kolesnih traktorjev in 1 gosenični traktor, imamo še 4 TVS vitle in en žični žerjav. Celoten strojni park je star ca 8 let, razen najnovejša pridobitev traktor Massey Ferguson, ki je nov. Vitli so povprečno stari 14 let. Od tu pa izvirajo izredno visoki stroški vzdrževanja in popravil teh strojev, zato moramo nujno posodobiti našo pravilno mehanizacijo."

Marička Modrej, knjigovodja poslovno-tajniških nalog na poslovni enoti Gozdarstvo Črna. Prej je imela naziv tajnica: tako jo imenujejo še danes, čeprav dela še vse kaj drugega: "Prej nas je bilo 6, sedaj pa sva ostala z Erihom Mihevom sama za vsa dela, ki so zajeta v nazivu. Seveda se je veliko stvari spremenilo. Na obratu je sedaj le še tretjina delavcev od 157 izpred nekaj let. Tudi sama struktura dela je drugačna. Prej je bilo veliko pisanja za razne organe, tega sedaj ni več. Je pa sedaj delo bolj pestro. Največ je dela prvi teden v mesecu, ko so obračuni, ali takrat, ko je treba urediti dokumentacijo za delavce, ki so zaposleni za določen čas. Po deseti uri marsikdaj ostanem sama v pisarni in moram poskrbeti za vse, urejati zadeve." Tu je dodal direktor: "Naša tajnica je mati obrata, marsikdaj mora sama poskrbeti, da pride kak rezervni del na pravo mesto, da lahko delo teče dalje."

Ustrežljiva je in vsi se lahko zanesejo nanjo, če si sami ne morejo ali ne znajo pomagati pri izpolnjevanju raznih obrazcev (za dohodnino, za otroške dodatke in podobno).

Sedaj pripravlja izlet za kolektiv, vendar je malo razočarana, ker ni pravega zanimanja. Za družabna srečanja je vedno manj časa, ostali pa so dobri odnosi v kolektivu.

Tudi z delavci javne službe se dobro razumejo, saj živijo pod isto streho.

V Mitnjaku pod Peco sta delala Anton Osojnik in Srečko Fajmut: ob mojem obisku je bilo slučajno zelo lepo vreme.

Anton OSOJNIK je na obratu v Črni od leta 1985, delati pa je začel leta 1972 kot traktorist v enoti Transport in servisi. Je eden najboljših delavcev - traktoristov, zato je tudi prvi dobil nov traktor. Zaposlen je za nedoločen čas, ker pozimi vrši zimsko službo.

Srečko FAJMUT ima skupaj 21 let delovne dobe, od tega 10 let v gozdarstvu. Z Antonom delata skupaj v skupini, le da je Srečko v zimskih mesecih prijavljen na Zavodu za zaposlovanje.

Delata sta na izredno zahtevnem strmem terenu. Pravita, da je treba imeti do dela v gozdu veselje, sicer ne bi zmogla. Delati je treba skoraj v vsakem vremenu, sicer si morajo delavci deževne dneve zadelati ali dati letni dopust. Pozimi je treba marsikdaj najprej odstraniti sneg od drevesa, da ga lahko potem podereš. Drevesa v teh predelih so precej vejevna, kar delo dodatno obremeni. Vse to pa načenja zdravje.

Marička Modrej

Norme, ki jih sedaj narekuje Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov so prenapete, ne upoštevajo težkih terenov z močvirji, strmimi, skalnate predele in gosto vejevatega drevja, kakršno raste v Peci. V državnih gozdovih zajema norma tudi čiščenje vejevja na terenu, medtem ko gozdarji javne službe ta opravila spregledajo v kmečkih gozdovih. Tudi način odkazila je v privatnih gozdovih drugačen.

Z organizacijo dela in z mehanizacijo sta zadovoljna, rekla pa sta, da bi bila plača lahko malo višja.

Antonu še nekaj let manjka do 50, pa že razmišlja o upokojitvi. Pravi, da že čuti posledice nenehnih vremenskih vplivov, saj je od leta 1963 vseskozi na traktorju, pozimi in poleti, mnogokrat ob nedeljah in praznikih.

Ida Robnik

Ekskurzija slovenskih gozdarjev v Švico

Švica - gozdarska Meka. Vsak gozdar si vsaj enkrat v svoji delovni dobi želi videti švicarske gozdove ter se seznaniti z nasledniki pionirjev v gozdarstvu kot so **Schedelin**, utemeljitelj nege v gozdu, **Bioley**, ki je postavil teoretične osnove prebiralnemu gozdu, **Leibundgut**, ki je začetnik skupinsko postopnega gospodarjenja, znanega pod imenom "femelslag".

Tudi naša profesorja za gojenje gozdov dr. D. Mlinšek in njegov naslednik dr. Jurij Diaci sta si znanje in naslova pridobila na znani švicarski Visoki tehnični šoli v Zürichu.

Ta naš najmlajši doktor gozdarskih ved J. Diaci, ki je svojo doktorsko dizertacijo zagovarjal v Zürichu decembra 1995 leta, je na prošnjo gozdarjev Zavoda za gozdove Slovenije pripravil štiri dnevno ekskurzijo v Švico. Namenjena je bila vsem vodjem odsekov za načrtovanje in gojenje gozdov območnih enot ter še nekaterim vodjem krajevnih enot ZGS.

Švicarski gozdarji so nam pripravili pester program s poudarkom na gojenju gozdov in sicer:

- gojitveni problemi na južnih pobočjih Alp
- višinski smrekovi gozdovi na severnih alpskih pobočjih
- osrednji problemi švicarskega gozdarstva v sredogorju na bogatih rastiščih
- prebiralni gozdovi v zapadnem delu Švice ob francoski meji, kjer je deloval na začetku tega stoletja gozdar Bioley.

Tako izbrani objekti so nudili tudi seznanitev s tipičnimi predeli Švice od visokogorja do sredogorja.

Štirideset udeležencev ekskurzije je štartalo v nedeljo 8. septembra izpred CE Zavoda v Ljubljani točno opoldne z udobnim avtobusom prevoznega podjetja Gorjanci. Pravzaprav v Ljubljani še nismo bili kompletni, saj so se nam trije kolegi pridružili v Postojni, zadnji pa v Sežani.

Potovali smo mimo Trsta, Benetk in po Padski nižini vse do Milana. Pot je bolj dolgočasna kot zanimiva - ravna avtocesta in nepretrgane kolone vozil. Na njivah, ki segajo neposredno do tovarn, je največ koruze (zato za Italijane ime "polentarji"), nekatera je že zrela, druga še čisto zelena, verjetno odvisno od sorte in časa setve. Dokaj prostrane so tudi njive soje. V oči pa padejo tudi obsežni kompleksi topolovih nasadov; v ravnih vrstah in točno odmerjenih razdaljah so posajene sadike kanadskega topola, ki v 15-20 letih zraste do debeline 30 cm in je zrel za posek. Verjetno je to alternativna kultura v kmetijskem kolobarju, ob enem pa predstavljajo ti nasadi vetrozaščitne pasove. Ti nasadi spadajo v področje kmetijcev in ne gozdarjev.

V Milanu smo zavili proti severu, to je proti Alpam. Ob jezeru Lago di Como leži mesto Como, v njegovi bližini pa je italijansko - švicarska meja, ki smo jo prestopili v Chiassu. Tu so nam Švicarji dali vedeti, da za njih še nismo Evropejci. Na meji so nam pobrali potne liste in verjetno preko računalnika preverjali njihove lastnike skoraj celo uro, medtem ko so potniki v avtobusih zahodnih evropskih držav nemoteno prehajali čez švicarsko mejo.

Tako smo v LUGANO, kjer smo imeli rezervirano prvo nočitev prispeli že ponoči z nekaj zamude. Topla večerja in tuš sta se nam po 8 urah vožnje kar prilegla.

V ponedeljek se je že ob 8. uri začel strokovni program v kraju Novaggio, kakih 10 km iz Lugana, kjer nas je sprejel znani profesor iz ETH Zürich dr. Ernest OTT ter revirni gozdar Karlo, Švicar italijanskega porekla. Popeljala sta nas v učni gozd gozdarske fakultete na južni strani Alp in nam predstavila zgodovino teh gozdov ter problematiko gospodarjenja s temi gozdovi danes. Južna, suha in strma pobočja so nudila tamkajšnjim kmetom zelo skromno življenje, zato so zupuščali kmetije; te je počasi osvajal gozd, katerega so pogosto prizadeli gozdni požari. Zato ob vsakem ukrepu v gozdu razmišljajo tudi o tem, kaj pomeni v pogledu

PREDSTAVITEV ŠVICE

Švica je po površini dvakrat večja od Slovenije, gozdov pa ima približno enako kot Slovenija (dober milijon ha). Tri četrtine gozdov je v državni lasti, ena četrtina pa v zasebni, vendar velikih privatnih gozdov ni. Od državnih gozdov je 90% občinskih, 10% pa kantonalnih, zvezna država nima gozdov.

Prvi gozdarski zakon imajo od leta 1876, gozdarsko fakulteto pa že od leta 1855 (Slovenija od 1949), ko je tudi začela delovati ETH (Eidgenossische Technische Hochschule) v Zürichu. Od 1927 leta ima gozdarska fakulteta tudi 325 ha učnega gozda v neposredni bližini Zürichu. Kasneje je fakulteta s pogodbami z občinami pridobila še nekaj gozdov, kjer ima zastavljene raziskovalne projekte, ob enem pa usmerja gospodarjenje v teh gozdovih. Te gozdove smo tudi obiskali na naši ekskurziji.

Osnova za gospodarjenje z gozdovi je zvezni zakon, ki ga kantoni dopolnjuje s svojimi predpisi.

Kanton je razdeljen na gozdarska okrožja, ta pa na gozdarske okoliše oziroma revirje. Revirji v občinskih gozdovih so sorazmerno majhni - 300 - 500 ha, ker želi vsaka občina svojega revirnega gozdarja.

V privatnem sektorju ima revirni gozdar ca 3000 ha gozdov. Njegovo glavno delo je odkazovanje.

V Švici so že dolgo prepovedani goloseki, ne sme se zmanjševati gozdnih površin, narediti je treba načrte za gospodarjenje z gozdovi. V teh okvirjih je gospodarjenje z gozdovi prepuščeno lastnikom.

Osrednja Švica ima zelo dobre pogoje za gozdno proizvodnjo:

- bogata morenska tla
- dovolj vlage in toplote.

Drugače je seveda v Alpah, kjer je gozdnatost samo 18%. Tu so problemi drugačni, gozd ima predvsem varovalno vlogo. Zato imajo na fakulteti v Zürichu v okviru gojenja gozdov poseben oddelek za visokogorske gozdove, ki vse bolj pridobiva na pomenu.

Okrožni gozdarji so diplomirani gozdarski inženirji, revirni gozdarji pa so dobri gozdni delavci, ki so se dodatno izobrazili v šoli za gozdarje. Tu imajo manj kot 1/3 časa teorijo, ostalo pa praktično delo.

Vse kompetence slonijo na zaupanju. Revirni gozdar ne dela nobenega poročila ali plana. Važni so rezultati! Če izgubi zaupanje ga odstavijo in zamenjajo.

Odkazovanje in nasveti so za kmeta brezplačni. Načrt za cesto in gozdnogospodarski načrt pa kmet plača. Gojitvena in varstvena dela opravi sam kmet.

varovanja pred požarom. Bolj neobčutljivi za požar so bukovni gozdovi, delno tudi kostanjevi, ker po požaru poženejo iz panja in površino spet hitro ozelenijo. Drugače je z iglavci - borom, smreko in macesnom, ki po požaru sami ne ozelenijo.

V opuščeni kmetiji, ki jo uporablja za svojo postojanko gozdarska fakulteta so nam postregli z italijansko polento z golažem in sirom. Tudi kozarec rdečega vina in kava sta bila za navrh.

Nato smo se seznanili še z načini pomlajevanja gozdov domačega kostanja in spreminjanja nizkih - panjevskih gozdov v visoke - semenske gozdove.

Prof. dr. E. Ott razlaga specifično višinskega smrekovega gozda. - Foto: T. Modic

(nadaljevanje na 5. strani)

(nadaljevanje s 4. strani)

V našem območju sicer nimamo predelov, kamor bi neposredno prenesli izkušnje pridobljene na tem ogledu. Veliko spoznanj, ki nam jih je posredoval prof. Ott, pa lahko koristno uporabimo tudi drugod.

Slišali smo pa, da Švicarji o Italijanih ne mislijo najbolje; tudi Švicarji italijanskega rodu in italijansko govoreči, se imajo za Švicarje in ne za Italijane.

Ta dan je bil uradni jezik italijanščina, iz katere je lepo prevajal kolega Dragan Matjašič iz CE Zavoda.

V poznih popoldanskih urah smo se spet vsedli v avtobus in nadaljevali pot mimo Bellinzone in čez 1916 m visok gorski prelaz Lukmanierpass proti SEDRUNU.

V Disentisu smo videli ogromno golih površin, kjer je gozdove opustošil velik orkan v letu 1988, kasneje pa je svoje dodal še lubadar, ki se je razvil na nepospravljeni polomiji. Sledovi orkana so opazni tudi v Sedrunu, ravno na pobočju nad hotelom Alpina, kjer smo prespali naslednji dve noči.

Tudi v Sedrunu ima fakulteta učni gozd, velik 176 ha, ki ga je pridobila od občine Tujetsch s posebno dolgoročno pogodbo. Gozdovi se razprostirajo na nadmorski višini 1300-1900 m, kjer je zgornja gozdna meja.

To so subalpinski smrekovi gozdovi, ki imajo predvsem varovalno vlogo pred snežnimi plazovi. Profesor Ott nam je razložil specifično teh gozdov, ki je v tem, da drevesa rastejo v skupinah in da imajo posebno snegu prilagojeno krošnjo in veje.

Ker so gozdovi stari že preko 100 let, intenzivno razmišljajo o njihovi pomladitvi. Imajo zastavljene razne poskusne ploskve ter natančno opazujejo naravna dogajanja.

Pokazali so nam objekt, kjer se opuščeni pašnik zarašča s smreko pod predkulturo breze. To je poskus, kjer so sadili smreko v skupinah v različno presvetljenem sestoj, poskušali pa so tudi dobiti naraven mlaj v ozkih diagonalno po pobočju položenih ploskvah (širine 1/3 do 1/2 drevesne višine, dolžine 2 drevesni višini) v smeri jugo vzhod - severo zahod, ker je taka ploskev najmanj podvržena izsuševanju. Zaradi nevarnosti snežnih plazov, ploskev ne sme ležati v smeri padnice. Za pomlajevanje je bil včasih odločilen čas direktne sončne svetlobe na pomladitveni površini. Zadostovala je že ena ura osončenja na dan. Danes pa ni več faktor minimuma osončenja, ampak divjad. S preštevilčno divjadjo imajo težave tudi Švicarji, o njej pa odločajo politiki, ne gozdarji.

Snežni plazovi predstavljajo v švicarskih Alpah veliko nevarnost. Zato imajo gozdovi predvsem varovalni značaj. Na golih površinah se na izpostavljenih mestih varujejo pred plazovi z lesenimi objekti, ki so neprimerno dražji od vzdrževanja gozdov.

S problemi obnove višinskih smrekovih gozdov se ukvarjamo tudi pri nas. Zato so nam izkušnje Švicarjev zelo dobrodošle.

Ta drugi dan ekskurzije je bil dokaj naporen, saj smo bili na nogah od 8. zjutraj do 17. ure, pri tem se dvignili do 1800 m nad. višine in se po strmi padnici spustili spet na 1300 m. Pri tem pa smo imeli priliko opazovati značilno visokorsko pokrajino.

Nad gornjo gozdno mejo so skalnate gore, ki segajo v tem predelu do 3000 m visoko. Gozdov ni veliko, na južnem pobočju doline, kjer izvira reka Rhein (pod imenom Vorderrhein), jih je veliko uničil vrtnčasti vihar pred leti. Od kmetijskih površin so samo skrbno pokošeni travniki - ravno v času našega obiska 9. in 10. sept. so na veliko kosili in sušili otavo - malo višje pa planinski pašniki. Njive tu nismo videli nobene. Tu je kmetijstvo izkjučno usmerjeno v živinorejso, predvsem v pridelavo mleka. Videli smo tudi konje, najbrž namenjene turistom. Krave so izključno sivke, na paši opremljene z velikimi in glasnimi zvonci. Drobnico - ovce smo opazili višje v planinah.

Naslednji dan smo kmalu po 7. uri krenili na pot proti Zürichu, saj nas je tam ob 10. uri čakal prof. SCHUTZ. V Švici pa imajo zamujanje za grdo italijansko razvado.

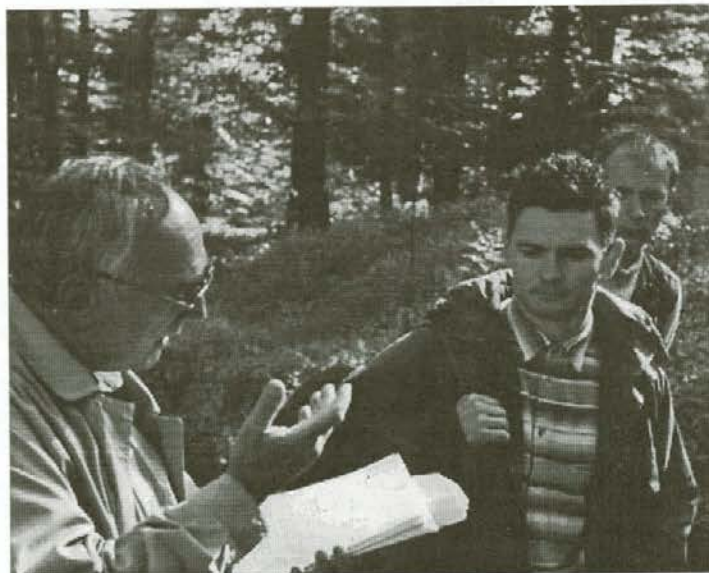
Iz doline Rheina smo se preko prelaza Oberalppass (2044 m) zapeljali v dolino reke Reuss, ki je pritok velike reke Aare. Preko prelaza nas je spremljala zobata železnica, ki je bila kljub velikim nagibom trase in razmeroma ostrim zavojem več v tunelih kot na površini.

V Andermatu - prvem mestecu v dolini Reuss - smo videli, da ima nevtralna Švica kar lepo število vojakov, ki so bili ravno postrojeni pred kasarno.

Malo pod mestom je znamenita in slikovita soteska s Hudičevim mostom, kjer je bila pred 200 leti (1799 leta) bitka med ruskimi in francoskimi vojaki. V steno je vklesan veličasten spomenik preminulim ruskim vojakom in njihovemu vojskovodji knezu Suvorovu. Ko smo prišli skozi sotesko v odprto dolino, smo se priključili avtocesti, ki pride iz Italije skozi tunel St. Gotthard ter se mimo dveh jezer in skozi mesto Schwyz s pet minutno zamudo pripeljali v predmestje Zuricha, kjer nas je čakal prof. SCHUTZ.

V tem 324 ha velikem fakultetnem učnem gozdu sem bil drugič. Prvič skoraj natančno pred 20 leti. Ker je ta učni gozd v neposredni bližini mesta, ima poleg učnega tudi rekreacijski pomen. Iz glavnega kolodvora odpelje prav v center gozda vlak vsako uro. Zato ga na leto obišče tuda do en milijon ljudi.

Država financira vzdrževanje cest in poti, ki jih imajo 80 m/ha ter drugo opremo v gozdu, za ostalo gospodarjenje pa pridobijo sredstva s prodajo lesa. Profesor za gojenje gozdov je odgovoren za gospodarjenje s temi gozdovi, zaposlena pa imajo še dva revirna gozdarja in 10 gozdnih delavcev.

Prof. dr. J-Ph. Schütz (levo) je kot profesor za gojenje gozdov tudi upravitelj učnih gozdov. Poleg njega je naš novi profesor za gojenje gozdov na Gozdarski fakulteti v Ljubljani dr. Jurij Diaci. - Foto: T. Modic

Letno sekajo 8 do 10 m³/ha, kolikor je tudi letni prirastek. Ugotavljajo, da so za gozdarstvo nastopili slabi časi, saj so cene manj vrednim sortimentom (drva, celulozni les) močno padle ali pa se jih sploh ne da prodati. Po drugi strani pa je močno porasla cena dela. Tako smo dobili podatek, da dobijo za 1 m³ lesa v povprečju 100 frankov, bruto cena delovne ure pa je 45 frankov.

Zato tudi na tem fakultetnem posestvu močno razmišljajo o racionalizaciji. Iščejo načine, kako bi zmanjšali vlaganja v gozdove - predvsem, da bi manj sadili in več naravno obnavljali ter da bi z nego manjšega števila izbranih dreves zmanjšali potreben čas za gojitvena dela (metoda 100 dreves na 1 ha).

Profesor nas je popeljal skozi raznovrstne sestoj, nas seznanil s cilji in ukrepi v posameznih delih gozda, povsod pa podkreplil razlago tudi z ekonomskimi pokazatelji.

Čprav je tudi v tem gozdu omenil kot problem preštevilčno divjad, ki je sicer zelo zanimiva za obiskovalce gozda, nas ni prepričal, saj smo povsod opazili veliko naravnega mladja raznih drevesnih vrst in le malo kje poškodbe od divjadi.

O obisku v prebiralnem gozdu v francoskem delu Švice bo napisal reportažo kolega Drago Zagorc.

Ob zaključku smo ugotovili, da smo bili z ekskurzijo vsi zadovoljni. Bila je vsebinsko dobro zastavljena, vodili so jo priznani švicarski gozdarji, po tehnični plati pa je tudi vse teklo kot dobro namazan stroj. Spoznali smo, da v strokovnem znanju ne zaostajamo za švicarskimi kolegi, da pa pri vlaganjih v gozdove mogoče še malo premalo upoštevamo ekonomske možnosti.

Glede na to, da bomo v pogledu lastništva imeli obrnjeno sliko kot je pri Švicarjih (1/4 državnih gozdov in 3/4 zasebnih), pa se bomo vsekakor morali bolj posvetiti lastnikom ter jih osveščati o pomenu gozda in dela v gozdu. Upamo, da bo tudi država priznala splošno koristne funkcije gozdov in začela dosledno izvajati sprejeto strategijo razvoja gozdov v Sloveniji.

Tone Modic

S PREDSEDNIKOM SVETA ZAVODA ZA GOZDOVE SLOVENIJE - OBMOČNE ENOTE SLOVENJ GRADEC

Jože Jeromel, ing. gozdarstva

Leta 1994 je ob reorganizaciji gozdarstva bil tudi v Slovenj Gradcu ustanovljen Zavod za gozdove, ki opravlja strokovno delo v gozdovih Slovenije ne glede na lastništvo. Za predsednika sveta Zavoda za gozdove Slovenije, območne enote Slovenj Gradec je bil izvoljen ing. Gozdarstva Jože Jeromel. O dvoletnem delovanju te območne enote nam je predsednik sveta Zavoda za gozdove Območne enote Slovenj Gradec Jože Jeromel povedal: "Svet sestavlja devet članov in sicer: trije predstavniki lastnikov gozdov, trije predstavniki države in lokalnih skupnosti, predstavnik lovcev, predstavnik varstva narave, varstva naravne in kulturne dediščine ter predstavniki kmetijstva. Območna enota Zavoda za gozdove Slovenj Gradec pa pokriva območje Koroške z Mislinjsko, Mežiško in Dravsko dolino."

Gospod Jeromel, kaj lahko rečete o samem delu območne enote?

"Naš svet se sestaja štiri do petkrat na leto, odvisno od vsebine in nujnosti problematike, ki jo je potrebno obravnavati in zavzemati ustrezna stališča in razne sklepe. Najpogosteje obravnavamo gozdnogospodarske in lovskogojitvene načrte, program dela območne enote, finančni program in seveda spremljamo realizacijo teh programov. Pri našem delu ugotavljamo, da država namenja premalo sredstev za vlaganje v gozdove, predvsem pa v gojitvena dela in vzdrževanje gozdnih cest oz. prometnic. Prizadevamo si, kolikor je pač to v naših močeh, da bi skupaj z delavci Zavoda za gozdove Slovenije prepričali Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano o nujnosti zadostnega vlaganja predvsem v gojitvena dela in v gozdne ceste, saj se zavedamo, da ima lahko neizvajanje teh ukrepov dolgoročne posledice, ki jih bo zelo težko popraviti."

Tu pa je zagotovo še veliko več drugih problemov in težav, ki jih rešujete?

"Ja, res je. Veliko časa namenjamo tudi lovski problematiki, odnosu gozd-divjad, predvsem pa položaju lastnikov gozdov v samo lovski zakonodaji. Zelo pomembna je tudi organizacija strokovne službe, ki je po našem mnenju trenutno organizirana tako, da le s težavo opravi vse naloge, ki so ji naložene, kljub temu pa so težnje nekaterih, še zmanjšati število zaposlenih. Težnja sveta je, da ohrani službo najmanj v obsegu, kot je sedaj in jo strokovno še jača, ne pa krči. Prizadevamo si tudi izboljšati položaj zaposlenih pri plačah, materialnih stroških in ostalih pogojih dela, vendar nam na tem področju še ni uspelo doseči vidnih sprememb na boljše. Upam, da bomo v prihodnje našli način, kako tudi na tem področju napraviti pozitivne premike. Ob tem pa bi rad povedal še to, da ugotavljamo, da je po rezultatih dela naša območna enota Zavoda za gozdove Slovenije ena najboljših enot v Sloveniji in smo prepričani, da se bo to pozitivno odrazilo na stanju naših gozdov tudi v prihodnje."

F. Jurač

RAZVOJNI PREMIKI, ŽAGARSTVO IN LETO 1996

LIP Slovenj Gradec, GLIN Nazarje, LIP Bled in MARLES Maribor, so okoli leta 1960 do 1965 pričeli z izgradnjo bazenskih žag.

Pričetek obratovanja take žage, ki je bila za področje LIP Slovenj Gradec postavljena v Šentjanžu pri Dravogradu, je bil tremi desetletji.

Piscu tega članka je bila namenjena vloga obratovodje na žagi Otiški vrh, kakor smo jo takrat imenovali, ko ni bilo najbolj v modi govoriti imen svetnikov. Ime žaga Otiški vrh se najbolj pogosto imenuje še danes.

Nekdanji biro za lesno industrijo in Ministrstvo za industrijo so izdelali strategijo razvoja primarne (žagarske) proizvodnje za omenjene štiri bazenske žage. Pri tem pa so želeli doseči naslednje cilje:

- a) združevanje proizvodnje razžaganja oblovine zaradi večje produktivnosti dela,
- b) večji izkoristek žaganega lesa iz oblovine,
- c) kakovostnejšo proizvodnjo končnih izdelkov t.j. žaganega lesa, ki se je v tem času izvažal v Italijo preko 80%.

Ker so se načrtovalci razvoja žagarske industrije zgledovali po Avstriji, delno pa tudi po Skandinavskih državah, lahko ugotavljamo, da jim je na tem področju za takratne čase povsem uspelo.

Če pogledamo kako razdrobljena je bila pred tem žagarska dejavnost na področju takratnega LIP Slovenj Gradec, ki je zajemal območje Gozdnega Gospodarstva Slovenj Gradec, ni bilo niti čudno, da je bila produktivnost nizka, kvaliteta žaganega lesa pa tudi nizka, zaradi različnih metod brušenja, uporabe žaganih listov in nikakršnega napenjanja, dajanja nadmere, tehnika žaganja (ostro, prizmiranje) pa je bila na vsaki žagi različna.

Po izgradnji žage v Otiškem vrhu so se ukinitve žage v Dravogradu, v Slovenj Gradcu (sedanja KATICA), v Vuzenici, v Dovžah in žaga v Doliču. Strokovno vodstvo LIP Slovenj Gradec je bilo odgovorno za kakovosten razrez 100.000 m³ hlodovine, kolikor je posekalo GG Slovenj Gradec na svojem območju. Na žagah v Otiškem vrhu, Mušeniku, Prevaljah, Mislinji in Vuhredu so se planske zadolžitve z lahkoto dosegale, saj se ukinjanje žagarskih obratov ni realiziralo tako, kot je bilo zastavljeno pred pričetkom obratovanja bazenske žage Otiški vrh. Predvideno je namreč bilo, da se poleg že omenjenih žag ukinita še dve žagi, kar pa se ni zgodilo: - žago v Prevaljah smo ukiniteli zaradi uvedbe proizvodnje furniranih vrat in nerantabilnega vlaganja v rekonstrukcijo žage, ki je bila v razpadajočem stanju, - žago v Vuhredu pa so ukiniteli zaradi izgradnje nove žage na Spodnji Vižingi, kar pa ni bilo predvideno v takratnih planih razvoja žagarske proizvodnje.

Za dolgoletno vztrajno in prizadevno delo so prejeli priložnostna darila z leve: Kristijan Mongus, Ferdo Meinhart in Tomo Karničnik. Čestital jim je tudi Miroslav Čas, predstavnik Lesne-Lip.

Direktor Žage Otiški vrh Peter Repotočnik:
"Menjajo se lastninski sistemi, žagarski poklici pa vedno ostanejo..."

Glavne značilnosti žage Otiški vrh, ki je dajala utrip in vplivala tako ali drugače na ostale obstoječe žage v okviru LIP Slovenj Gradec pa so bile:

- debelinsko sortiranje hlodovine pred razžaganjem,
- kakovostno sortiranje hlodovine pred razžaganjem,
- krojenje hlodovine in pranje z vodnim curkom, kar je povečevalo dolžino trajanja ostrine žagnih zob,
- možnost izbire tehnike žaganja vsled dveh zaporednih polnojarmenikov,
- kakovostna priprava rezil s kakovostnimi brusilnimi stroji (razpiranje, tlačenje, valjanje, brušenje, tolčenje),

- sortiranje sortimentov žaganega lesa,
- transport sortimentov žaganega lesa s čelnimi viličarji,
- evidenca sortimentov na skladišču žaganega lesa,
- dobri pogoji naravnega sušenja lesa v vsakem obdobju leta,
- odvajanje in shranjevanje žagovine v silosih z napravami za praznjenje na kamione,
- bližina industrijskega tira za odpremo različnih končnih proizvodov,
- možnost nadaljnega razvoja predelave oblovine, tako imenovana drobna linija, krojenje celotnih dreves, proizvodnja tramov oz. tesarskega lesa, kar vse pa se je kasneje, kot vidimo, tudi uresničilo.

Občutek imam, da so prav pozitivni rezultati razvoja žagarske industrije, doseženi z izgradnjo žage Otiški vrh, dali takratnemu vodstvu LIP Slovenj Gradec program za nadaljnje razvojne odločitve. Ocenjujem, da so bile nadaljnje razvojne odločitve pravilne, uspešne in po svoje tudi zelo zahtevne.

Če se želi žaga Otiški vrh danes postaviti na tisto mesto, ki ga je imela ob njenem nastanku, morajo ljudje vedeti, da so časi brezskrbnega razžaganja minili. Nadaljnja predelava žagarskih sortimentov v lepljene profile v tesarstvu, stavbnem mizarstvu, pohištveni industriji, so danes izziv, kot je bil pred davnimi leti, kako izdelati lepo desko.

Alojz Osrajnik

ŠTUDIJSKI KROŽEK

Kmetije v Mislinjski dolini in drugod po Sloveniji se oblikujejo po tem, da jih obkroža sadni vrt. Ti stari sadovnjaki okrog stanovanjskih hiš in gospodarskih poslopij so premalokrat deležni posebne pozornosti. Le malo mladih gospodarjev se odloča za obnovo sadovnjaka z istimi domačimi sortami. Če pa se že odločijo se jih veliko vprašuje, katere sorte so primerne za naše področje. Društvo podeželske mladine Slovenj Gradec je v zimskem času začelo s pripravo študijskega krožka na temo "Stare sorte sadnega drevja na naših kmetijah." Takoj spomladaj smo začeli s pripravami in resnim delom, sedaj se pa že vidijo prvi uspehi.

Za študijski krožek smo se odločili mladi gospodarji iz različnih krajev Mislinjske doline: iz Razborja, Podgorja, Svetega duha in Raduš. Naša mentorica, doma iz Dovž, nas vodi na študijskih krožkih. Do sedaj smo imeli precej srečanj, kjer smo ugotovili stanje naših starih sort drevja. Spremljali smo drevesa od pogankov, brestenja, cvetenja do nastavitve plodov. Vse faze smo redno zapisovali za vsako sorto posebej. Naredili smo tudi nekaj posnetkov, ki si jih ogledamo na srečanju. Posnetke komentiramo ter primerjamo, saj živimo na različni nadmorski višini od 400 do 900 m, s tem se takoj občuti vegetacijska razlika. Izmed povabljenih gostov je posebej ostala v spominu Darinka Mravljak, ki sodeluje v projektu celostne obnove naše vasi Remšnik. Na Remšniku so že začeli saditi in gojiti stare sorte sadnega drevja. Povedala je, s kakšnimi problemi so se soočali ter, da si želijo z nami sodelovati. Mi svojega dela še nismo končali. Vse zapise, ki smo jih zbrali čez leto, bomo spravili v našo kroniko o "Starih sortah sadja v Mislinjski dolini." Našli smo zelo zanimiva in različna imena sadnega drevja, ki se pozabljajo in s tem sorte tonejo v pozabo. Morda še poznate gospodičnico, bevkko, sladko jabovko, strdenko, špehovko, putrovko itd. Kaj več o poteku in zaključku krožka pa v eni naslednjih številčk vašega časopisa.

V lepem rdečem jabolku, ki je veliko, debelo, lepe oblike in je zraslo na plantaži, se velikokrat skriva veliko pesticidov. Zato je brez posebnega vonja in okusa. Ko ga vgrizneš, vgrizneš v prazen nič. Ravno obratno je pri starih sortah. Plodovi so okusni in zdravi. Saj že pregovor pravi, da je jabolko za ZAJTRK zlato, ampak ne sme biti preveč škropljeno. Stare sorte so odporne na bolezni in škodljivce, zato ne potrebujejo škropljenja in če je jabolko na vaši mizi zdravo, vam želim "dober tek."

D. Pušnik

Pred pričetkom proslave ob 30-letnici Žage Otiški vrh so se zbrali povabljeni in delavci žage.

EKSKURZIJA DRUŠTVA PODEŽELSKE MLADINE SLOVENJ GRADEC

Udeleženci ekskurzije pred vojvodskim prestolom na Gosposvetkem polju.

V soboto, 21. septembra 1996 so se člani Društva podeželske mladine Slovenj Gradec odpravili na ekskurzijo na Avstrijsko Koroško. Program je vključeval strokovne ogledе kakor tudi ogledе kulturnih in turističnih znamenitosti.

Najprej smo se ustavili na kmetiji Petra in Ulrike Potočnik v Mokrijah pri Dobrli vasi, 17 km naprej od Pliberka. Kmetija je velika 50 ha; 30 ha je gozda, 20 ha pa kmetijske zemlje. Od te je 13 ha travnikov in 7 ha njiv, na katerih je posejana koruza (za zmo in silos), pšenica in tritikala. Način kolobarjenja je tak, da v pšenico podsejejo travo, ki da po žetvi še en odkos, nato jo pustijo še eno leto, nato pa preorjejo in sejejo koruzo. Krmo s travnikov sušijo in balirajo v senene bale, samo zadnji odkos silirajo poleg koruze. Za obdelavo teh površin ima kmet vse potrebne stroje razen žitnega kombajna, ki pa ga

koristi preko strojnega krožka, katerega član je tudi sam.

Pred tremi leti jim je pogorel hlev. Sedaj so postavili novega na prosto rejo za 50 glav živine. Pred tem so se ukvarjali z mlečno proizvodnjo, sedaj pa redijo krave dojilje in pitajo podmladek. Poleg tega redijo še nekaj prašičev in kokoši nesnic, ki se večinoma prosto pasejo.

Kot dopolnilno dejavnost imajo predelavo in prodajo mesa na domu, v glavnem prekajenega v obliki malic (t.im. "puššank"). V ta namen imajo postavljen ličen lesen objekt za 30 oseb.

Poleg mesa prodajajo na domu tudi jajca, testenine, sušena zelišča, med, žganje ter sveče (žena se ukvarja s poslikavanjem le-teh).

Čez poletne mesece oddajajo sobe in sicer gostijo 2-krat po 80 osnovnošolskih otrok, ki imajo tu organizirano nekakšno poletno šolo v naravi. Od tu se vozijo kopat na Klopinsko jezero, na kmetiji pa imajo zanje postavljenih kar veliko igral. Ta čas se družina preseli v manjšo hišo, ki je včasih služila za sorodnike na kmetiji, svojo pa v celoti odstopijo šolski mladini. Sama družina šteje samo 4 člane: mlada gospodarja in dva otroke.

Po ogledih smo se okrepcali z bogato malico, ki jo na Potočnikovi kmetiji nudijo svojim gostom.

Nato smo se odpeljali proti Celovcu, kjer smo si ogledali Minimundus, to je park z znamenitimi stavbami sveta v malem. Park leži na vzhodnem delu Vrbskega jezera, ki je največje ledeniško jezero na Koroškem. Zapeljali smo se po njegovi južni strani in se za krajši čas ustavili v turističnem kraju Marija Worth.

Od tu nas je pot vodila na Gosposvetško polje h Knježjemu prestolu, kjer so vse do leta 745 slovenski kmetje volili svoje kneze.

Ekskurzijo, ki jo je vseskozi spremljalo lepo vreme, smo zaključili z večerjo na turistični kmetiji Pečnik v Šentanelu nad Prevaljami.

Mentorica DPM:
Danica ONUK, kmet ing.

Kmetija Potočnik v Dobrli vasi. Levo nov hlev s prostori za klanje, predelavo in prodajo mesa; v ozadju hiša, kamor se družina preseli čez poletje; v osprednju lesen prostor za postrežbo gostov.

SLAVKO SLEMNİK - PLAKETA MESTNE OBČINE SLOVENJ GRADEC

Komisija za občinska priznanja in odlikovanja pri mestni občini Slovenj Gradec

Gradec je na predlog Slovenske ljudske stranke predlagala mestnemu svetu, da odlikuje s plaketo tudi Slavka Slemnika iz Starega trga.

Slemnika poznajo predvsem kmetje iz celotne Mislinjske doline, saj je domala vse svoje življenje posvetil zadrugištvu. Takoj po koncu druge svetovne vojne je pričel svoj delovni staž kot upravnik takratne kmetijske zadruge Stari trg, ga nadaljeval v KZ Sele kot računovodja, kasneje je opravljal dela računovodje slovenjegraške zadruge in nato kot vodja Hranilno-kreditne službe pri Koroški kmetijski zadruzi Slovenj Gradec. Tam je tudi dočkal svojo upokojitve. Veliko je deloval v organih zadrugne zveze, zveze HKS v Ljubljani pa tudi v drugih organih zadruge ter krajevni skupnosti Sele. Njegova velika zasluga je pridobitev mednarodnih kreditov za številne kmete v takratni občini Slovenj Gradec pa tudi drugih delih koroške regije. Marsikateri kmet si je v teh letih uredil svojo kmetijo in se usmeril v intenzivno prirajo govedu, mlečno pridelavo, močno pa se je takrat tudi razmahnilo hmeljarstvo v Mislinjski dolini.

Zaradi vseh teh zaslug mu je svet mestne občine Slovenj Gradec podelil odlikovanje - plaketo mestne občine, za kar mu iskreno čestitamo!

M.T.

PRIZNANJE ZADRUŽNE ZVEZE SLOVENIJE ZA LETO 1996 IVANU KORDEŽU IZ PREVALJ

Zadruga zveza Slovenije vsakoletno podeljuje posebna priznanja za zasluge pri razvoju zadrugištvu posameznikom, zadrugam in drugim, ki bistveno pripomorejo k utrjevanju zadrugne kolektivne zavesti na Slovenskem.

Letošnji dobitnik takšnega priznanja s Koroške je Ivan Kordež - kmet iz Prevalj, ki že 36 let aktivno sodeluje s KGZ Prevalje. Večkrat je bil član zadrugne sveta, nadzornega odbora in organov v Kreditno-hranilni službi. S svojim zavzetim delom je veliko doprinesel k utrjevanju zadrugištvu na Koroškem, zato je na predlog upravnega odbora prevaljske zadruge Zadruga zveza Slovenije sprejela sklep, da je dobitnik tega priznanja za Koroško v letu 1996 g. Ivan Kordež. V času kmetijsko-živilskega sejma v Gornji Radgoni, kjer so na posebni slovesnosti podelili zadruga priznanja, je to odlikovanje prevzel tudi g. Ivan Kordež iz rok novo izvoljenega predsednika Zadrugne zveze Slovenije g. Vriska. Takoj po podelitvi smo na sejmju posneli tudi to fotografijo.

Čestitamo!

Mirko Tovšak

BOLEZEN NORIH KRAV

Uvod

V zadnjem času se veliko govori in piše o boleznih, ki ji laično rečemo "bolezen norih krav". Strokovno pa te boleznih rečemo Bovina (goveja) spongiformna encefalopatija (BSE). Čeprav so bolezen prvič diagnosticirali v Veliki Britaniji že leta 1986, je v zadnjem času nastal vik in krik okrog nje zaradi suma, da se bolezen lahko prenese tudi na druge mesojede živali in tudi človeka. V Veliki Britaniji so namreč ugotovili 11 primerov možganske bolezni pri človeku (Creutzfeldt - Jakobova bolezen - CJB), ki nimajo značilne CJB oblike. V teh 11 primerih se histološke (mikroskopske) najdbe v možganih umrli ljudi, dolžina trajanja bolezni, kakor tudi starostna skupina prizadetih (pod 40 let) bistveno razlikujejo od običajne CJB. Glede na to, da so bili ti primeri najdeni v Veliki Britaniji, kjer je BSE najbolj razširjena, se sama po sebi vsiljuje razlaga za nastanek le-teh, kar pa dosedanje raziskave niso ne potrdile in ne ovrgle... BSE je najverjetneje povzročila prisotnost kužnega agensa (to je beljakovinska nitka - petid) v ne dovolj termično obdelani meso - kostni moki, ki je izvirala od ovac obolelih za praskavcem. Pri ovcah ta agens povzroča manj nevarne posamezne primere bolezni, pri govedu pa se je bolezen v Veliki Britaniji razširila v epidemijo.

Klinična slika

Za BSE je značilna zelo dolga inkubacijska doba (čas od okužbe do pojava prvih bolezenskih znakov), ki znaša povprečno 5 let. Poleg splošnih bolezenskih znakov, kot so hujšanje in padec mlečne proizvodnje, kljub ohranjenemu apetitu, so za to bolezen značilni živčni simptomi: potrost, nemir in živčnost, kadar morajo mimo ovire ali skozi vrata, nepravilnost v položaju telesa,

motnje pri gibanju (zanašanje v zadnjem delu, tresenje živali, padanje). Še najbolj značilna pa je preobčutljivost in burno reagiranje na dotik, zvok in svetlobo.

Bolezenski znaki se postopoma slabšajo in žival pogine v nekaj tednih (izjemoma v enem tednu ali šele po letu dni).

Diagnostika

Na osnovi kliničnih znakov dokončne diagnoze ne moremo postaviti. Dokončno potrdimo diagnozo šele po smrti (ali usmrtni) živali s patohistološko preiskavo možgan. Tu z občutljivimi mikroskopi ugotavljajo značilne votlinice v možganih (slika podobna spužvi) ali pa ugotavljajo povzročitelja, ki je tanka nitka - petid. Po kliničnih znamenjih lahko bolezen zamenjamo z drugimi boleznimi, kjer se pojavljajo živčni simptomi kot so steklina, listerioza, korica, živčna oblika ketoze, zastrupitev s svincem, pomanjkanje magnezija, vnetja in poškodbe hrbtenjače...

Razširjenost BSE

Bolezen se je 1986 leta pojavila na celotnem področju Velike Britanije. Do danes je ugotovljena v 10 državah. Od evropskih držav so to poleg Velike Britanije še: Portugalska, Švica, Francija, Irska, Danska, Italija in Nemčija. Najbližje nam sta Italija in Nemčija, kjer so bili ugotovljeni posamezni primeri pri uvoženih živalih.

Zaščitni ukrepi v Sloveniji

V Sloveniji do danes nismo ugotovili BSE, imamo pa izdelan sistem spremljanja bolezni in vpeljana diagnostiko te bolezni. K nam je prepovedan uvoz govedu, govejih izdelkov in surovin iz držav, kjer je bila bolezen ugotovljena pri doma rojenih živalih. V prehrani prežvekovalcev je prepovedana uporaba mesno kostne moke, ne glede na njen izvor. Za zaščito ljudi je v njihovi prehrani

prepovedana uporaba specifičnih notranjih organov govedu kot so možgani, hrbtenjača, vranica, črevo in limfatični sistem. Dve pomembni nalogi pa sta še pred nami. Prva je izgradnja krmatorija za neškodljivo odstranjevanje trupel ob morebitnem pojavu bolezni in oštevilčenje vseh govejih živali. Le če bodo vse živali oštevilčene, bomo lahko spremljali njihovo gibanje (promet) in ob pojavu bolezni ugotovili ali gre za doma rojeno ali uvoženo žival in temu ustrezno ukrepali.

Zaključek

Evropska kmetijska politika (in naša liberalna jo nekritično posnema) teži k vse intenzivnejši industrijski priraji mesa, kjer se v prehrani živali uporabljajo tudi klavniški odpadki iste živalske vrste, kar je temeljni vzrok za pojav BSE. Na tak način se želi pridelati čimveč mesa ob čimmanjših stroških.

Zaradi zgoraj navedenega bi se morali v Sloveniji malo ustaviti, razmisliti ali res hočemo brezglavo onesnažiti rodovitno zemljo in podtalnico (s pesticidi, gnojivki in umetnimi gnojili) v nižinskih predelih, hribovskega kmeta pa ekonomsko streti. Zavedati bi se morali svoje bogate kmetijske tradicije, na njej vztrajati in s tem pridelovati visokokakovostno, ekološko nesporno, zdravo (bio) hrano. Taka pridelava je seveda dražja, vendar bo Evropa, razočarana nad industrijsko proizvodnjo hrane, vedno večji trg, na katerega lahko v perspektivi računamo. Vendar, dragi bralci, ne čakajmo na "vsemogočno" Evropo. Že sedaj kupujmo prehrabene proizvode (tudi meso), ki so zanesljivo domačega izvora. Tu bi si izposodil misel nekega tujega strokovnjaka, da bi slovenski proizvodi lahko izkoristili kot "zaščitni znak" geslo: Pozabite na velikost, začitite kakovost!

Ivan Gams

ANDREJ ŠERTEL, 1931 - 1996

Obnemeli smo ob žalostni novici, da je prenehalo biti plemenito srce našega prijatelja Andreja.

Andrej ŠERTEL se je rodil 11. novembra 1931. leta v Mislinji. Odraščal je v kmečko-delavski družini. Po osnovni šoli je najprej delal na žagi, nato pa se je po opravljenih vojaških obveznostih zaposlil v gozdarstvu.

Ob delu je pokazal izjemne, vsestranske sposobnosti in željo po nadaljnem izobraževanju. Šolal se je na srednji gozdarski šoli in še pred zaključkom opravil diferencialne izpite in se 1959 vpisal na Gozdarsko fakulteto v Ljubljani. Tu je med prvimi v svoji generaciji uspešno diplomiral. Vedno je bil ponosen na svojo uspešno študijsko pot. Kot diplomirani gozdarski inženir je delal najprej na gozdni upravi v Črni na Koroškem, nato pa je do upokojitve leta 1991 vodil oddelek za gojenje gozdov pri GG Slovenj Gradec.

Naš prijatelj Andrej je pripadal tisti generaciji vodilnih gozdarjev, ki so ustvarjali vse svoje življenje v Gozdnogospodarskem območju Slovenj Gradec. Andrej je vsako delo, opravil profesionalno in temeljito. Za to je bil deležen mnogih priznanj, pohval in odlikovanj.

Poglobljeno se je ukvarjal z vprašanji ekologije in propadanja gozdov ter s tem povezanim varstvom gozdov in okolja. Že zelo zgodaj je spoznal, da gozdarji sami brez sodelovanja javnosti, gozdov in okolja ne bomo obvarovali pred propadanjem.

Mnogi Andrejevi nastopi pred občinstvom s katerimi je širil misel o varovanju okolja so nepozabni in neponovljivi. Andrej je kot malokdo med gozdarji s svojevrstnim talentom znal vzpostaviti pristen stik z občinstvom in poslušalci, ki so vedno pozorno prislunili in sprejemali bogate misli v besedi in sliki.

Zelo uspešen je bil tudi pri vzgoji mladine v osnovnih in srednjih šolah in jim stalno z originalnimi, enostavnimi in učinkovitimi pripomočki posredoval sporočilo o gozdu, tej močeni življenjski skupnosti, ki ji je bil predan vse življenje.

Sonaravni koncept gospodarjenja z našim večnamenskim gozdom je pri svojem delu učinkovito uveljavljal. Izkušnje in dosežke je znal uspešno posredovati udeležencem mnogih strokovnih ekskurzij iz domovine in tujine.

Poleg poklica je Andreja vedno znova navdihovala muza umetnosti. Že od rane mladosti je pisal pesmi, jih tu in tam nekaj objavil, ko pa je bil posebej razpoložen, jih je prečital prijateljem.

Prislunili smo in nemalokrat nemi in prizadeti preišljali o sporočilu. Ustvarjal in objavljaj je še črtice, humoreske, strokovne in druge članke z globoko angažirano vsebino. Bil je soustanovitelj, stalni sodelavec in glavni urednik naše revije VIHARNIK.

Ob vsem tem je napisal tudi zelo odmevni prvi slovenski knjigi o žganjekuhi.

Z lepo slovensko besedo, vedrino in šegavostjo nas je vedno znova očaral.

Andreja je veselila tudi fotografija, kjer je ustvaril mnoga umetniška dela, ki krasijo knjige, brošure, poslovne prostore in tudi konferenčno dvorano naše gozdarske fakultete, na kar je bil zelo ponosen.

Tudi na ostalem področju kulture je bil Andrej vsestransko ustvarjalen. Nastopal je v mnogih dramskih, filmskih in televizijskih uprizoritvah. Še nedavno tega smo ga občudovali v televizijski oddaji "Lahkih nog naokrog", kjer nam je pričaral skrivnost gozdnih prostranstev Koroške.

Dolga leta je zbiral etnografsko gradivo in pomagal pri oživljanju narodnih običajev. Nepogrešljiv je bil kot vodja zelo odmevnih prireditev vsakoletnega turističnega tedna v Črni na Koroškem.

Andrej je odšel od nas kot drevo iz njegove pesmi O GOZDU, vendar njegova misel bo

harnike strmih vrhov Pece. Povsod sem spoznaval moč življenja in preživetja.

Andrej je imel rad gozd, še posebno pa je rad zahajal pod krošnje dreves mislinjskega Pohorja in Mežiške doline.

Morda so prav plinski vžigi pred deset in več leti spodbudili Andreja, da je postal veliki borec za našo zeleno naravo. Na nevsiljiv način nas je seznanjal z ekologijo, pomenom zelene odeje in nas opozarjal na umiranje naših gozdov. Na raznih strokovnih ekskurzijah in naravovarstvenih predavanjih sem spoznal njegove skrite danosti. S preprosto besedo nam je odkril svojo umetniško dušo, katero je potrjeval z ljubeznijo do fotografije. Radi smo mu prislunili vsi, še posebno pa šolarji na Koroškem in drugje. Marsikatero gozdno pot sem prehodil skupaj z Andrejem in šolarji. Z nekoliko postrani nagnjeno glavo, počasno govorico in počasnimi kretnjami, je bil zelo zanimiv za vse, ki so ga prvič videli. Mnogi so imeli vtis, da stoji pred njimi neurejen tip. Toda ta tip je vsakogar presenetil, ko je spregovoril o varstvu narave. Imel je rad vse, kar je bilo naravnega ali povezano z naravo. Spoznaval jo je na različne načine - ne samo poklicno kot gozdar, ampak tudi skozi žganjekuho in druge ljudske običaje. Veliko truda je vložil v svoji dve knjigi o žganjekuhi. Tudi meni je večkrat ponudil sadove svojega truda. Skušal

V SPOMIN AND

ostala vedno med nami.

*Globoko v gozdu se je zrušilo drevo.
Čakalo je teme in vetra -
vasovalca, ki je prihajal skozi stoletja.
Vsejal ga je, ko je bilo spočeto,
zibal ga je in hladil ...
Zdaj se je slednjič prepustilo
njegovemu objemu.
- Zdaj zlomljeno leži na tleh,
veter pa naprej objema druge.*

Andreja bomo pogrešali.

Hubert Dolinšek

SPOMINI NA ANDREJA

V Črni nismo hoteli verjeti črni novici, katero je sporočila nekdanjemu najboljšemu črnjanskemu sosedu Šertelova žena. Zdelo se nam je nemogoče, da se je ustavilo Andrejevo srce. Še pred nekaj dnevi je prišel v Črno in obiskal Jakopinove. Pripravljaj se je, da pripelje mislinjske upokojence pod vrhove Pece, Raduhe in Smrekovca.

Spoznal sem ga pred več kot dvajsetimi leti, ko sem opravljal počitniško gozdarsko prakso v tedanjem slovenjegraškem gozdnem gospodarstvu. Ko pa sem se zaposlil kot mladi taksator v Slovenj Gradcu, se je spoznavanje in sodelovanje med nama še poglobilo. Postal sem njegov bližnji sodelavec. V letu 1985 pa sem zajadral v že takrat po plinu močno prizadete gozdove v okolici Črne. Kot gojitelj v državnih gozdovih Mežiške doline sem z Andrejem velikokrat prehodil strma pobočja nad "Dolino smrti" v Žerjavu. Pogostokrat pa me je popeljal pod vi-

je skrbeti za zdravje. Vse bolj je cenil biohrano. Rad je tudi čebelaril, rad pa je prideloval tudi zdrav krompir. Ne bom pozabil, ko sem mu pomagal v vrečah tvoriti zdrav kmečki gnoj. Na ramah sva ga znosila od kmeta Ramšaka na Čanjško, kjer je imel Andrej visokogrsko "zdravo njivo" za krompir. Pred trinajstimi leti v tem delu Pohorja še ni bilo gozdne ceste, pridelovanje krompirja na nadmorski višini 1000 m pa je bilo že tedaj zelo cenjeno.

Še veliko je spominov na najina skupna srečanja v koroških gozdovih, katera so mi utrjevala moja strokovna spoznanja, da bomo brez gozda v naših strmih in hribovitih predelih težko živeli in preživel.

Naj zaključim ta zapis z naslednjimi Andrejevimi besedami, katere mi je povedal, ko je užival svojo zasluženo upokojitev: "Veš Gorazd, tako dobro se še nikoli nisem imel. Delam tisto, kar me veseli. Veliko imam teh zanimivih del. Vstajam ob petih, tako kot prej, pa tudi zdrav sem."

Veselil sem se njegovega nadaljnega ekološkega osveščanja mladih in skupnega sodelovanja. Žal pa je usoda pretrgala Andrejevo življensko aktivnosti. Vsi ga bomo pogrešali.

Gorazd Mlinšek

RAD JE IMEL VIHARNIK

Smrt Andreja Šertela pušča veliko vsebinsko praznino tudi v Viharniku. Do Viharnika je imel poseben odnos, saj je bil med pobudniki za njegovo ustanovitev pred skoraj 29 leti. Njegov prvi članek "Vihar nad Olševo" je oblikoval prvo stran takratnega časopisa gozdarjev z imenom Obvestila. Andrejevo ime pa se od te izdaje dalje pojavlja vseh 29 let pod članki, različnih

zvrsti in vsebin ter odličnih fotografij, kot član uredniškega odbora pa je bil vse do upokojitve leta 1990 in glavni urednik. Z veseljem in zavzetostjo pa je prevzel delo odgovornega urednika v času od aprila lani pa do aprila letos, v času moje odsotnosti z dela.

Pisanje je bil eden izmed načinov sporočanja ljudem o zadevah, ki jih je videl in občutil v okolju, v katerem je živel in delal. Strokovno delo na področju gojenja in varstva gozdov ga je največkrat navedlo k pisanju člankov o ekologiji, ki so bili v njegovem značilnem slogu nemalokrat tako pretresljivi, da človeka postane strah prihodnosti. Rad je komentiral tudi druge dogodke v gozdarski dejavnosti.

Pisal je nekrologe, krajša sporočila in obvestila o raznih dogodkih iz koroške krajine ter spominske zapise o znanih osebnostih iz našega okolja. V Viharniku je objavil tudi nekaj svojih literarnih prispevkov.

Posebno globoke so njegove pesmi.

PISMO

*Draga botrica,
ne boš zaenkrat botrica.
Tukaj pravijo,
da je morda kaj v zraku,
da je morda kaj v vodi,
da je morda kaj v zemlji.
Zavij križevnik nazaj*

DREJU ŠERTELU

*in ne prihajaj.
Sama bom odšla iz porodnišnice,
draga botrica!*

Andrej Šertel

Bil je mojster fotografije. V Viharniku jih je objavil nešteto. Izjemni so njegovi biografski zapisi o ljudeh. Do popolnosti jih je izoblikoval v seriji svojih prispevkov pod naslovom "Dober dan", in smo jih objavljali zadnji dve leti. Še dosti ljudi je nameraval predstaviti v tej rubriki. Nastajala je knjiga o koroških obrazih.

Z njegovo smrtjo zapiramo sredinsko stran: rubriko "Dober dan".

Njegov prispevek pri oblikovanju VIHARNIKA pa niso samo pismeni prispevki in fotografije, so tudi nasveti, priporočila, mnenja, ki so bili vedno pretehtani, utemeljeni, pravilni.

Hvala Andreju za vse to!

Urednica Ida Robnik

ANDREJ

Navajeni smo presenečenj, uspehov pa tudi težav, ki jih nenehno doživljamo v svojem življenju in pri delu - toda nenaдна izguba prijatelja nas vselej globoko pretrese in prizadene, še toliko bolj, ko je odšel človek, ki svojega življenja še ni utegnil izživeti.

Andrej Šertel je bil prijatelj in človek lepih in bogatih misli. Poznal sem ga od njegove rane mladosti, pozneje pa sva se srečevala pri soblikovanju VIHARNIKA. Velikokrat sva brskala po orumenelih slikah in izbirala motive za objavo, prebirala napisane članke in rokopise, pa h kateremu še kaj dodala ali odvzela. S svojimi strokovnimi prispevki in lepo slovensko besedo smo ga srečevali v kmetijskih in drugih

oddajah Koroškega radia. Veliko je nastopal v kontaktnih oddajah, kjer so ga poslušalci zasuli s vprašanji zlasti o žganjekuhi, katere je bil strokovnjak na Koroškem.

Andreja so krasile vrline mirnega, skromnega in tihega človeka. Njegova bogata življenjska pot se je mnogo prežgodaj končala, čeprav še ni dokončal svojega dela, saj je bilo njegovo življenjsko vodilo delo in ustvarjanje, raziskovanje in poučevanje mlajših rodov. Prav zato, ker je svoje izkušnje delil z drugimi in ker je bil do vsakogar odprt, je ogromno zapustil tudi drugim: ne le knjige in zapiske, pač pa tudi izkušnje, ob katerih je mogoče graditi naprej. Vse to pa je kot seme, ki bo na novo vzkalilo in rodilo nove sadove.

F. Jurač

SREČNO ANDREJ

Zastal je tvoj korak, namerjen še kdo ve kam in k čemu.

Malo komu je dano, da bi živel tako bogato življenje.

Bil si ponosen in pokončen, v sebe zavevan, a vendar odprt, topel in ponižen. Ustvarjal na nešteti področjih, prijateljski in prizanesljiv.

Kjerkoli si živel, si bil eden izmed njih. Ko-

renine si pustil v Mislinji, Črni in tudi v Slovenj Gradcu, kjer si si zgradil topel dom. Bil si prisoten ob nešteti kulturnih dogodkih, ne le to, tudi sam si jih soustvarjal. Tvoje kleno, tebi lastno besedišče bo ohranjeno v nešteti zapisih. Z gotovostjo boš ohranil posebno mesto v Viharniku. Tvoj DOBER DAN je bil tako sočen zapis o osebnosti, da je vsak zase svojevrstno avtorsko delo. Zato je pisati o tebi še posebej težko, ker imam tremo in spoštljiv odnos do tvojega pisanja.

Spominjam se, ko si prebiral kakšen moj tekst in si rekel, da je še kar "užiten". Res, užiten. Samo to!

Ti si pisal mojstersko in nisi mogel skriti, da si se tudi ti kalil ob velikem mojstru besede prof. dr. Sušniku.

Uživati kulturne dobrine in soustvarjati v kulturi je bil tvoj življenjski slog.

Bil si strokovno poglobljen, vendar si znal to znanje podajati tudi sama na tebi lasten način.

Dajal si povsem drugačen vtis od tega, kdo si bil in kaj si bil. Znal si se približati poslušalcem. Nikoli nisi imel ob tem predsodkov. Nisi mislil o tem, kako boš učinkoval, temveč kako boš na najbolj nazoren način in enostavno posredoval svojo misel, sporočilo ali znanje.

Vrsto let sva delala v istem podjetju. Čas ni dopuščal. Da bi te poglobljeno spoznala. Odkrivati in spoznavati sem te pričela v marsičem šele pozneje, ko sva več sodelovala na področju kulture.

Poklanjam se tvoji vztrajnosti pri raziskovanju tvojega porekla.

Marsikdo se v življenju vpraša, kdo sem, od kod prihajam, vendar ostane le pri tem ali naredi le kak korak v tej smeri. Ti si tudi tu šel mnogo dlje. Ugotovil si, da je bil eden tvojih prednikov

Napoleonov vojak, ki je živel v Metz u Franciji in ker se mu ni uklonil, se je zato zatekel v Mislinjsko dolino. Spoznal si kraj rojstva tvojega prednika le dobri dve leti pred tvojo smrtjo. Kako z občudovanjem si ogledoval okolje, od koder izhaja del tvojih korenin.

Tudi v tebi je bilo nekaj resnično klenega. Vztrajal si v vsem, česar si se loteval. Vse si hotel perfekcionirati.

Že tvoja svojevrstna paleta žganja je občudovanja vredno delo. Kako rad si ga poklanjal svojim prijateljem! Iz poklonjenega si lahko "tehtal" tvojo naklonjenost do osebe, ki si jo obdaril. Sam si mi o tem pripovedoval.

Nekatere tvoje objavljene pesmi so kritiki priznavali kot zrela pesniška dela.

Srečna sem, da sem imela priložnost s teboj sodelovati in hvala ti, da si mi dovolil Te vsaj kanček spoznavati, a kdo ve, če tudi spoznati?!

Rija Sekirnik

ROJAKU ANDREJU V SPOMIN

Ko za vedno odide rojak, ljubitelj narave, posebno gozdov in pisane besede v prozi in poeziji, ki rad prisluhne tudi drugim, ki to poslušajo, je zelo boleče. Že takoj po vojni smo se kot mladeniči srečevali na ljudskih odrih v rodni gornji Mislinjski dolini, kjer smo veliko skupaj preigrali. Največja je bila igra Miklova Zala v letu 1953. Vsako leto smo se igralci te igre srečevali v Šentilju. Andrej je bil lani zadnjič med nami na tem srečanju. Veliko oderskih del smo skupaj igrali vse do odhoda Andreja iz kraja. To so bili najlepši časi, ki smo jih skupaj preživeli. Mnogo lepega je tedaj tudi objavil v časopisih in revijah. Presenečen sem bil, ko sem začel dobivati Viharnik in v njem našel njegovo ime. Še bolj veselo presenečen sem bil, ko sem v njem našel moj prvi literarni prispevek. Sprejel me je med stalne sotrudnike tega lista. Zato mu bom vedno hvaležen. Lepi so spomini na poznejše srečanje piscev v Črni in nedavno v gostišču Dular pri Selah. Srečala sva se z Andrejem tudi leta 1995 v Mariboru pri promociji zbornika piscev upokojencev, v kateri sva sodelovala oba s svojimi literarnimi prispevki. Ta knjiga mi bo nanj še poseben spomin. Veliko truda je vložil tudi v zbiranju članov njegovega sorodstva s priimkom Šertel in jih povabil na skupno srečanje v njegovem rojstnem kraju. S ponosom pove, da je potomec Napoleonovega vojaka, ki je ostal v teh krajih v času Napoleonove vojske skozi te kraje.

V Črni, kjer je najdlje službeno deloval in povsod drugje, je bil priljubljen pri vseh, še posebno pri lastnikih gozdov, kot skrben varuh zdravih gozdov in narave, ne kot togi izvrševalec zakonov temveč kot človek s tankim poslušalom za kmeta in njegove tegobe.

Od njega so se na pokopališču 6. septembra poslavljale velike množice od blizu in daleč. To pa zato, ker je znal prisluhniti vsakemu človeku brez razlike in to tako mojstrsko in čudovito lepo preletiti na papir. Ko sva spomladi v njegovi pisarni na GG obujala spomine na mladost v najinim rojstnem kraju, nisem slutil, da zadnjič. S svojimi literarnimi deli, katerih užitek je privoščil tudi drugim, ki radi pišejo, ne glede na izobrazbo, si je postavil najlepši spomenik sam.

Jože Krajnc

MOJ SPOMIN NA ANDREJA ŠERTELA

Lep dan je, ko stojim zunaj pred hišo. Opažujem sadje ter uživam v vrtni hišici, kjer je prijetno hladno. Takšnih dnevov je bilo letos bolj malo, pa vendar se najde tudi tak, sončen, prijazen. Dobro razpoloženje obudi v meni tudi misli na pretekle čase.

Nehote, ko je po cesti pribrela bela zastava 101, mi misel uide na Andreja Šertela, ki ga ni več med nami. Kadar sta se Andrej in žena Ema vračala s posestva Čanško, sta se rada ustavila pri nas in smo malce pokramljali, potem pa ju je pot vodila dalje v Slovenj Gradec na njihov dom.

Moj spomin sega daleč nazaj, v obdobje, ko sem obiskoval še osnovno šolo. V času zimskih počitnic sem vsaj za en teden odšel v Črno, kjer je bila takrat že vlečnica na sidra. Andrej in njegova žena - moja teta, sta bila takrat Črnjani in sta rada poleg svojih dveh hčera sprejela k sebi še druge sorodnike na počitnice. Prav živahno je bilo v stanovanju Šertelovih. Po končanem smučanju, ki je trajalo ves dan, smo zvečer pod vodstvom Andreja reševali naloge iz matematike, ki je bila včasih malce trd oreh, tako pridobljeno znanje pa nam je kasneje koristilo v prvih dneh šole.

Spominjam se, kako sva se pozimi z Andrejem vozila in hodila v hribe pod Peco na kmetijo Mihev ter druge, kjer so posneli kakšno kmetijsko oddajo. Takrat so Šertelovi imeli fičota. V neugodnih zimskih razmerah so svojega fičota obuli v verige, potem pa ni bilo klanca, ki ga njihov fičo ne bi premagal. Lepa

zimska pokrajina naju je spremljala pri obiskih na kmetijah, kamor sva odšla, da sva sporočila ljudem, da se bo v predelu Črne posnela ena izmed prvih kmetijsko-gozdarskih oddaj.

Pa zopet preteče nekaj let in spomnim se zanimivih in prijetnih dogodkov, ki sem jih preživel s Šertelovimi v obmorskem kraju Filip Jakov, kamor smo odšli skupaj letovat. Nemirni otroci smo bili radi v vodi in ušpičili tudi že marsikatero vragolijo. Andrej in teta Ema pa sta to tako lepo prenesla in vedno smo bili vsi zadovoljni.

Gradnja hiše v Slovenj Gradcu je bila nekje na polovici ali celo proti koncu, ko smo vsi

želeli, da se nam približajo in odidejo iz Črne. Črna je bila njegov drugi dom in le s težavo smo dočakali njihovega prihoda v Slovenj Gradec. Zanimivo sadje na vrtu me je vedno vzpodbujalo, da sva z Andrejem poklepetala o aktualnih stvareh, naj si bo to sadjarstvo ali pa kaj drugega. Vzela sva si čas in beseda je dala besedo. Kuhanje žganja, še bolj pa njegovo pitje, me je vedno navduševalo. Včasih je bilo kar težko ugotoviti, iz česa je bila pripravljena žganjica.

Dostikrat je tudi naneslo, da sva z Andrejem poklepetala na Čanškem. Visoko v hribih je bilo prijetno gledati Pohorske gozdove ter pašnik in travnike ter ob obilici kisika, ki so ga proizvajale rastline, uživati in "natolcevat" o drobnih nepomembnih stvareh.

Na Čanškem sem pred kratkim ob razgovoru z Andrejem posnel nekaj fotografij. S srpom je malce požel travo ob cesti, da bi lahko smreke lažje in hitreje rastle. Vsebina pogovora niti ni pomembna, kruto pa je dejstvo, da takšnega pogovora ne bova mogla več opraviti. Lepi spomini, ko bom hodil po Pohorju ali Črni, pa bodo neizbrisni na tebe, Andrej. Še več se jih bo pojavilo. In bela zastava 101 odbrzi dalje po cesti, občutek pa je takšen, kot bi se Šertelovi in z njimi Andrej ravnokar odpeljali od nas. Mogoče pa je bil pogreb Andreja Šertela samo privid?

Rado Jeromel

V SPOMIN ANDREJU

Poletje se prezgodaj poslavlja, tako kot se mi prezgodaj poslavljamo od tebe, v teh prvih septemberskih dnevih.

Poznali smo te kot inženirja Gozdnega gospodarstva Slovenj Gradec. Še bolj pa smo te spoznali na prvem literarnem srečanju društva upokojencev Slov. Gradec, v katerem si s svojo prisotnostjo dajal še globlji pomen. Bil si človek poln idej, ustvarjalnosti, a kljub temu skromen in radodaren. Prijetno je bilo obsediti s teboj in prisluhiti tvojim anekdotam, katerih ni bilo malo ter prebirati pesmi, ki smo jih izdajali v Zborniku - "Od srca do srca; Darovanje in Cvetovi I., II.". Že samo naslovi povedo dovolj!

S tabo smo se veselili, tvoje samostojne izdaje knjige o Žganjekuhi. Nikoli nam nisi pozabil prinesiti stekleničke - zdravilnega brinjeveca: "Za pokušino!" Bil si kakor izvir čiste vode. Bil si kakor rodovitna zemlja, ki pa je sadove dajala čez vse leto, ne samo na jesen. Sadove, ki ti jih je dajala tudi narava, si znal vračati. Kot si negoval lepo slovensko besedo, šege in navade, tako si negoval in ljubil gozdove. Med smrekami in bori si se počutil srečnega. Da bi se teh lepot lahko naužil, ti je tudi pripomogel poklic, delo pri obnovi, negi in varovanju gozdov.

Za tabo ne bo ostala praznina, kajti ostal boš in ostal v svojih delih, svojih knjigah in pesmih.

Ostal boš med nami, z nami v naših srcih.

Tebi, Andrej,

Marjana Vončina, Marija Sekirnik,
Mihaela Lenart, Barbara Ješovnik,
Jerica Smolčnik

ANDREJ ŠERTEL - SREČNO

Bolan sem že eno leto. V tem času sem štela znanca in prijatelje, ki so umrli. Skoraj vsi so bili mlajši od mene. Ta register ne vodim pisno, ampak 'v spominu'. V tem seštevku je pokojni Šertel petindvajseti.

Sem občasni sodelavec Viharnika, zato želim pokojnemu uredniku napisati nekaj v slovo.

Andrej je prišel na zelo zanimivo, izvirno misel. V našem kraju je poiskal znane, markantne osebe in jih opisal. Njegov opis je bil tako obširen, da je napolnil dve strani na sredini Viharnika. Poleg imena in priimka je v naslovu vsakemu napisal "Dober dan". Odšel je nepričakovano, hitro, zato sem njegov nalov spremenil: "Gospod Šertel - srečno!" Dodajam samo še to: pogrešali in spominjali se ga bomo. Ljudska modrost pravi, da je od smrti močnejši samo lep spomin. Lep spomin na pokojnega bo njegovo razdajanje za razvoj gozdarstva in kmetijstva v našem kraju.

Naj v miru počiva! Prijatelj Ajnzik

ANDREJU ŠERTELU V SLOVO

Ljubili ste naravo, gozd šumeči,
poznali ste vsak cvet,
zato knjiga vaša govori,
kaj vse narava nam deli.

Pomlad se bo vrnila,
zadehtel bo polja, gozda gaj,
vaše srce tega več ne bo čutilo,
ker zakrila ga je gomila.

Drobna svečka bo na vašem grobu tlela,
spominjala bo na vaša dobra dela.
Zato večkrat prižgimo jo in
v srcih manj boleče bo.

Viktor Levovnik

ANDREJU

Skozi drevje,
ko zaveje veter
in se prebudijo ptice,
si v sonce se zazrl
in mu nastavil lice,
da te božalo je nežno,
kakor ti s pogledi,
si drevesa,
da si zavedal se
tudi njih telesa.
In kot da iz njih življenje
vate se preteka,
da se vzbudi
v tebi še najmanjša reka.

Kakor korenine globoko
ljubezen v tebi zraste,
da si posrkal vso lepoto vase.
Zdaj naj drevje
tiho ti šepeče,
in veter poje melodije.
Tu v kraju tvojem
naj duša si spočije.

Tu med gozdovi,
kjer si vselej našel
svoj delček - sreče!

Jerica Smolčnik

R A K

OGNITI SE MU, ZGODAJ ODKRITI NJEGOV ZAČETEK, PREHITETI GA!

SEDEM ZNAMENJ

Običajno se bolezen tako ali drugače "napove". Slabo počutje, težka glava, vročina, potenje in bolečina so najobičajnejša znamenja, s katerimi se javlja prihajajoča bolezen. Kot bi vljudno potrkala in rekala: "Saj dovolite!" Rakava obolenja te "lepe navade" nimajo, v naše telo stopijo brez trkanja, preprosto pridejo, vidijo in zmagajo!

K sreči pa le ni čisto tako. Nekatera dovolj očitna znamenja nam izdajo njihovo prisotnost, potrebno jih je le upoštevati, kajti zgodaj odkritega raka je moč uspešno zdraviti. Sedem je takih znamenj!

RANICA ALI RAZJEDA NA KOŽI, KOŽA POD KRASTO PA SE NE ZACELI NITI V MESECU DNI

je lahko začetek raka na koži. Ta se razvije na kateremkoli delu kože, zlasti na izpostavljenih delih, kot so obraz, vrat, podlahti in zgornja stran roke. Večkrat zbolijo moški kot ženske, večkrat starejši kot mladi, zlasti pa tisti, ki veliko delajo na soncu. Po opeklinah na koži, ki so se zdravile zelo počasi, se 20 do 40 let pozneje lahko pojavi rak na koži.

Zato pozor na vsako ranico ali razjedo, ki se zlepa noče zaceliti!

NAPREDUJOČE SPREMENBE V BARVI ALI VELIKOSTI MATERINEGA ZNAMENJA ALI BRADAVICE

so lahko začetek raka, ki mu pravimo črni kožni rak. Zanj je značilno, da zelo hitro razseje svoje celice v bližnje bezgavke, po krvi pa pridejo tudi v pljuča, jetra in celo v možgane. Pozorni moramo biti zlasti na hitro rast pege in spremembo njene barve, še zlasti, če postaja črnikasta. Med sumljive znake sodijo tudi srbenje, krvavitve in nastajanje novih pegic v okolici znamenja.

Vso pozornost posvetimo znamenjem na koži, ki se večajo, srbijo, krvavijo ali spremenjajo svojo barvo!

NEBOLEČE ZATRDLINE ALI BULE KJERKOLI NA TELESU

opozarjajo na morebitni začetek rakavega obolenja. Rak na dojkah se razvije iz zatrdlin, ki jih je v dojki lahko otipati. Vsaka zatrdlina je nujen poziv k zdravniku, ki bo edini odločil ali gre za raka ali ne. Rak na moških spolnih žlezah je tumor, ki se pojavi kot neboleča trda bula v mošnji, največkrat med 15 in 35 letom starosti.

Zapomni si: Ni vsaka bulica rak, vendar se rak razvije prav iz take bulice!

NEOBIČAJNE KRVAVITVE ALI IZCEDKI IZ KATEREKOLI TELESNE ODPRTINE

so lahko začetek rakavih obolenj. Rak na materničnem telesu se dokaj zgodaj javi s krvavitvijo ali izcedkom iz maternice, rak na mehurju ali ledvicah opozarja nase s krvavim urinom, rak na prostati se prav tako javlja s krvjo v urinu, rak na pljučih pa nadvse resno opozarja nase s krvavkastim izpljunkom.

Zato vsako tako opozorilo vzemimo zelo resno!

TRDOVRATNE TEŽAVE Z ŽELODCEM, PREBAVNE MOTNJE IN HUJŠANJE

so znamenja, ki lahko napovedujejo začetek raka na želodcu. Težave z želodcem, neredna prebava in hujšanje so lahko posledica neustrezne prehrane ali sodobnega načina življenja, kaj lahko pa so povezane z začetkom raka na želodcu! Rak na požiralniku se javlja s podobnimi znamenji, odločitev ali gre za raka ali ne pa prepustimo zdravniku!

Velja torej: Vsako težavo naj presodi in oceni zdravnik!

TRDOVRATEN KAŠELJ, HRIPAVOST IN TEŽAVE PRI POŽIRANJU

so prav tako značilna znamenja za začetek dveh rakavih obolenj. Rak na pljučih je splošno dokaj "molčeča" bolezen, ko pa se javi s kašljem, je kašelj treba vzeti zelo resno. Posebej velja to za kadilce!

Rak v grlu sporoča svojo navzočnost s trdo vratno hripavostjo, občutljivim in bolečim vratom ter težavami pri požiranju.

Upoštevajmo: Ob vsakem takem opozorilu je pametno misliti tudi na raka!

VSAKA SPREMENBA ALI NEREDNOST PRI ODVAJANJU,

ki si je sami ne znamo pojasniti, je morda opozorilo, da gre za raka na debelem črevesu ali danki. Dolgotrajno zaprtje in nerednosti pri odvajanju človek na sebi zlahka opazi in nikakor ne bo odveč, če pri tem pomisli tudi na raka. Zdravniki imajo na razpolago odlične pripomočke za pregled črevesja in če pri takem pregledu naletijo na začetnega raka, se ga lahko uspešno lotijo!

Zavedajmo se: Vsaka sprememba ali nerednost pri odvajanju nam bodi resno opozorilo na morebiten začetek rakavega obolenja!

Zavod za zdravstveno varstvo
Ravne

Obrišimo gripo pod nosom

Mrzliza z visoko telesno temperaturo, močne bolečine v sklepih in mišicah, utrujenost, glabovol, suh kašelj, prebavne motnje itd., itd., za nameček pa še kakšna komplikacija, ki nas skoraj pobere ali zapusti trajno posledico... Diagnoza: GRIPA!

Povzročitelji se prenašajo s kužnimi kapljicami, ki jih po zraku, zlasti v zaprtih prostorih razširijo ljudje s kihanjem, kašljanjem in govorjenjem. Okužba je možna tudi posredno, saj virus preživi v posušeni sluzi tudi več ur.

Posamezni primeri gripe se pojavijo že v mesecu novembru, dosežejo svoj višek v decembru in januarju in izzzvenijo v marcu. Za bolezen je značilno naglo širjenje, velika zboleznost, možnost številnih zapletov in celo smrtnih izidov.

Najučinkovitejša zaščita pred gripo je cepljenje.

Cepite se lahko ambulantni Zavoda za zdravstveno varstvo na Ravnah in v vseh splošnih ambulantah zdravstvenih domov.

Odrasle cepimo z 1-kratno injekcijo cepiva, otroke pod 10 let starosti pa 2-krat v presledku enega meseca. Cepimo samo zdrave osebe!

Cepljeni so lahko vsi, ki se želijo varovati pred boleznijo ali zmanjšati možnost prenosa okužbe svojim bližnjim zlasti, če so to osebe, za katere bi bolezen predstavljala veliko tveganje za zdravje.

Še posebej pa cepljenje priporočamo:

- vsem kroničnim bolnikom s srčno-žilnimi obolenji, z obolenji dihal, ledvic, sladkornim bolnikom, bolnikom s prirojeno oziroma pridobljeno zmanjšano odpornostjo organizma, slabokrvnim itd.)
- osebam, starejšim od 60 let
- osebam, ki čakajo na diagnostične preiskave ali zdravljenje v bolnišnici
- osebam v poklicih z večjo izpostavljenostjo ali tistim, ki lahko pri svojem poklicu bolezen prenašajo na druge
- potnikom, ki potujejo v kraje, kjer je pričakovati kroženje virusov gripe.

Da telo ustvari obrambna telesa proti nekemu povzročitelju, je potreben določen čas, zato s cepljenjem pohitite! Le pravočasno cepljenje nas skoraj sigurno obvaruje pred gripo. Pričakajte jo pripravljeno!

Zavod za zdravstveno varstvo
Ravne

MOŽ, KI SE NE BOJI VIŠINI

"Blagor ljudem, ki imajo streho nad glavo", sem večkrat slišal že v zgodnjem otroštvu. Takrat pomena tega nisem razumel, dasiravno je tudi na našem domovanju puščala streha. Ob večjih nalivih in zaradi težkih kriznih razmer so jo starši le s težavo za silo "poflikali". Če začne puščati streha, je s stavbo kmalu konec, pa naj je zgrajena za ljudi, živali ali druge namene. In če med nami ne bi bilo mojstrov za obnovo ostrešij in prekrivanje streh, bi se nam slabo pisalo.

Tesarskega mojstra za izdelavo ostrešij in prekrivanje streh Franca VERKA iz Ojstrice sem spoznal pred sedmimi leti, ko je prevzel izdelavo ostrešja sv. Urbana na Košenjaku. Od takrat se tudi večkrat osebno srečava. Ker je dober mojster in je obnovil že številne strehe, sem sklenil, da ga predstavim našim bralcem. Ker je to tudi dokaj zahteven in nevaren posel sem ga povprašal, kako da mu je prav ta poklic tako zrasel pod kožo.

"Ja, ker sem sin manjše kmetije in me je obdelava leša privlačila že od otroških let, sem se izučil tesarskega poklica."

In kdaj si začel s tem poslom?

"Ko sem prišel od vojakov, sem za preizkušnjo sprejel manj zahtevne objekte. Ker mi je to dobro 'ratalo', sem se loteval vedno zahtevnejših in že kmalu nisem bil kos vsem naročnikom, posebej še zato, ker je oče vse bolj bolehal in kmetovanja nisem rad pustil v nemar."

Čeprav ti manjka še osem let do Abrahama, imaš za seboj že kar lepo število uspešno obnovljenih ali na novo narejenih ostrešij vse od skednjev, hiš, cerkva ter zvonikov. Koliko približno vseh?

"Mislim, da vseh okoli dvestopetdeset, od tega pet cerkvenih. Prekril sem okoli trideset cerkva, nekaj kar s turni vred in prav na slednjih je delo najbolj zahtevno in nevarno zaradi višine. To zmorejo le redki ljudje, saj je potreben zelo strokoven

Mojster Franc Verko

in preudaren pristop za dobro in solidno izvedbo projekta.

Delo je težko in nevarno kljub temu, da si varnostno pripet, je vsak zgrešen ali napačen premik lahko smrtno usoden. V zakup je treba vzeti še hudo vročino, meglo ali vetrovno ter mrzlo vreme, ki se lahko menja večkrat na dan. Posebno pereče je to pri cerkvenih stavbah, kadar je na razpolago preveč ali premalo ljudi, ki bi stregli ali pa tega niso vsi sposobni.

Dostikrat je treba delati tudi v manj ugodnih vremenskih razmerah tudi zaradi pogojenih rokov, kot so birme in druge cerkvene slovesnosti ali bližajoča se zima. In tu je še vedno prisotna skrb za varnost sodelavcev ter pravilno razporejanje, da delo vsaj za silo varno teče."

"Kaj je najbolj zahtevno?" sem še pobaral.

"Najbolj zahtevno je nameščanje krogle in križa na vrh turna, posebej še, če je turn visok, kakor je na Remšniku, ki meri kar 42 metrov. Neki gospod me je prosil, če sme plezati po lestvi, ki je bila pripeta po zunanji strani. Privezal sem ga z varnostnimi pasovi. Ni priplezal do polovice, ko me je prosil, naj mu svetujem, kako naj spleza nazaj. Rekel sem mu, naj se umiri in počasi spleza nazaj. Ko je ves blede priplezal na varno, je vzkliknil: "Šele sedaj znam ceniti vaše delo. Vi morate delati na vrhu turna, jaz pa sem že na polovici lestve trepetal."

V imenu vseh, ki mojstra Franca Verka poznamo, želim, da bi zdrav varno in srečno opravil še veliko koristnih mojstrskih opravil ob kmetovanju, kjer mu pridno pomagata mati in žena, pa tudi sinova sta mu že v izdatno pomoč.

Ludvik Mori

Nastopajoči solisti na zaključnem koncertu Hugo Wolf - Foto: S. Hovnik

Mestna občina Slovenj Gradec - Društvo Hugo Wolf Slovenj Gradec -
Glasbena šola Slovenj Gradec
so 9. septembra 1996 priredili zaključni koncert

IV. MEDNARODNE ŠOLE SOLOPETJA

z udeleženci iz Švice, Nemčije, Avstrije, Koreje in Slovenije pod vodstvom prof. Brede Zakotnik iz Salzburga, asistena - prof. Suzanne Skov, korepetitor - prof. Vladimir Mlinarič

Koncert je bil zelo veliko doživetje za naše mesto. Udeležba je bila velika. Izvajalcem koncerta se je zahvalil ravnatelj glasbene šole Slovenj Gradec.

Stanko Hovnik

Popravek

V Viharniku št. 5/96 je na 14. strani pod fotografijo, kjer direktor Hubert DOLINŠEK predaja pokal zmagovalcu, nepravilno podpisan njegov priimek.

Direktorju Hubertu Dolinšku in bralcem se opravičujemo.

Uredništvo

SREČANJE KOROŠKIH PLANINCEV NA PECI

Na osrednji proslavi je spregovoril predsednik PD Mežica in predsednik medruštvenega odbora PZ za Koroško g. Mlakar

Koroški planinci se vsako leto v jesenskem času srečajo na tradicionalni prireditvi, kjer se navadno zbere kar lepo število obiskovalcev in ljubiteljev gora. Letos je bila ta prireditev na Peci, Na gori, kjer ima po ljudskem izročilu svoje domovanje Kralj Matjaž.

Lepo septembersko jutro je pritegnilo h koči, kjer je bila osrednja prireditev, preko 300 planincev. Nekateri so ta dan izkoristili in se povzpeli tudi na vrh Pece, nekateri so si ogledali votlino Kralja Matjaža, kjer je postavljen njegov bronasti kip, nekateri pa so se udeležili svete maše, ki je bila uro pred pričetkom proslave v lični kapelici v bližini koče. Na osrednji prireditvi je spregovoril predsednik matičnega planinskega društva iz Mežice, sledil je kulturni nastop pevcev in godbe na pihala, nato pa še podelitev odlikovanj in priznanj.

Ob častitljivi sedemdesetletnici obstoja je posebno priznanje prejelo planinsko društvo Mežica, za 50-letno uspešno delo pa pisмено pohvalo PZS planinsko društvo Vuzenica.

Ob lepem sončnem vremenu se je praznovanje zavleklo v pozne večerne ure, ko so na družabnih in športnih igrah nastopili predstavniki sosednjih planinskih društev iz Koroške.

Mirko Tovšak

Praporščaki planinskih društev s Koroške so se postavili pred odrom

DVOJNA TRAGEDIJA V GOZDU

Koželjeva kmetija v Zavodnjah nad Šoštanjem je zavita v črnino. Pri podiranju drevja v gozdu je padla smreka na zeta, v obupu nad smrtjo zeta pa si je tast vzel življenje.

V petek 4. oktobra okoli desete ure dopoldne sta se nič hudega sluteč odpravila z doma Koželjeve kmetije v Zavodnjah nad Šoštanjem v okoli 20 km oddaljen gozd v Zgornji Razbor pod Uršljo goro 34-letni Ivan Medved in njegov tast 68-letni Martin Knez. Tu v gozdu sta tisti dan hotela podreti nekaj dreves, ko pa bi se proti večeru vračala domov, pa bi s seboj peljala tudi živino, ki je bila na paši na pašniku v bližini gozda. Ko sta že podrla tri smreke, je pri podiranju četrte prišlo do trage-dije. Tast Martin Knez je podiral smreko, ki mu je nepričakovano ušla v nasprotno smer in tako padla naravnost na zeta. Ko je opazil, kaj se je zgodilo, je takoj stekel do zeta in ga skušal rešiti izpod smreke (tako domnevajo op.p.), vendar zetu ni mogel pomagati in je tako umrl na kraju nesreče. Te nesreče tast Martin Knez ni mogel prenesti in si je v obupu ob mrtvem zetu vzel še svoje življenje.

Hudo in boleče

Ko se zet Ivan Medved in tast Martin Knez proti večeru še nista vrnila domov na Koželjevo kmetijo, so se domači odpravili v planino v gozd in ju pričeli iskati. Ko se je že temnilo, so na cesti v gozdu našli le traktor. Za pomoč pri iskanju so zaprosili soseda Marjana Kompana - Kavnika iz Javorja nad Črno. Okoli pol osme ure zvečer so odšli proti kraju, kjer sta zet in tast podirala.

"Ko so prišli po mene in me prosili, naj grem z njimi v gozd, me je stisnilo pri srcu in pomislil sem na najhujše. V gozdu ob podrtih smrekah, tri so bile izdelane in razžagane, četrta, usodna, pa je bila podrta in nerazdelana, smo našli mrtva zeta Ivana Medveda in tasta Martina Kneza. Ne morem vam opisati težkega in žalostnega trenutka tragedije," pravi Marjan Kompan.

Kmetija ostala brez gospodarja

Nad Koželjevo kmetijo se je razgrnila huda in boleča tragedija, ki je vse, posebno pa domače, hudo prizadela. Ko se je pokojni zet Ivan Medved priženil na Koželjevo domačijo leta 1977, so skupaj z ženo Ivico in starši na kmetiji pridno in sodobno gospodarili. Ob stari so zgradili novo hišo, v načrtu pa so imeli še veliko, kar bi v naslednjih letih še postavili na tej lepi hribovski kmetiji.

Ob hudi tragediji je kmetija čez noč ostala brez gospodarja in bremena težkega dela bosta morali prevzeti žena Ivica in mama Ivana. Ob njuju pa bosta zagotovo pomagala sina, oziroma vnuka Jani in Timi, ki se zavedata, da bo na kmetiji treba zamenjati očeta in dedija.

Ko so Ivana Medveda in njegovega tasta Martina Kneza pokopali na pokopališču v Zavodnjah nad Šoštanjem, se je njunega pogreba udeležilo mnogo prijateljev od blizu in daleč, med katerimi sta bila priljubljena in rada pomagala vsakomur. Mnogo prezgodaj in vse prehitro pa so obsuli njun grob z jesenskimi cvetjem.

F. Jurač

Lepa Koželjeva domačija je ostala brez skrbnih gospodarjev

NAŠ KOROŠKI BISER

Kar pomeni za vestne slovenske planince naš Triglav, toliko nam Korošcem pomeni Uršlja gora, vsaj tistim ljubiteljem planin, ki iz takšnih ali drugačnih razlogov ne zmoremo oblegati bolj oddaljene vrhače. A upam si trditi, da tudi Uršljo goro mnogi drugi bolj poznajo kot pa mi Korošci. Kdor se povzpne na ta vrh, ga tako osvoji in očara, da se vedno znova rad vrača. Saj imaš ob lepem in jasnem vremenu pred sabo skoraj pol Slovenije in vso Koroško in tudi Avstrijo. K temu moramo prišteti še prijazna oskrbnika planinskega doma Pavlo in Alojza Breznik, ki v planinskem domu z vso prijaznostjo solidno strežeta številnim ljubiteljem gora, ki v vseh letnih časih priromajo na ta vrh in tu lahko tudi prenočijo, ako jih zaloti noč ali slabo vreme. O številnih obiskih govori tudi spominska vpisna knjiga, v katero pa se po sodbi upravnika ob večjih gnečah niti pol obiskovalcev ne vpiše. No, jaz sem se letos 1. avgusta vpisal pod zaporedno številko 6423. So dnevi, ko ta vrh obišče na desetine in stotine obiskovalcev. Morda bi jih še dosti več, če bi bile ceste iz doline bolj označene z večjimi napisnimi tablami vse do Naravskih ledin, če jih že asfaltirati ne zmoremo. Od Naravskih ledin dalje pa tako nihče ne more zgrešiti dobro izhrojene in idilične vijugaste ter bolj ali manj strme poti.

Poseben čar pa tej gori daje cerkev svete Uršule, ki si je po ljudski legendi na tem čudovitem in težko dostopnem kraju izbrala svoje domovanje, kjer se ji je noga vdrla v skalo in je še danes vidno zna-

menje. Kakor pričajo ljudska izročila in listine, so to kar precej veliko cerkev pred štiristo leti zgradili povečini kmetje ter drugi prebivalci daleč pod okriljem te gore, kar je bil drzen in občudovanja vreden podvig in ponos za vse čase, saj se sv. Uršula lahko ponaša z najvišje ležečim svetiščem na Slovenskem. V preteklih časih je tu bilo veliko romarsko zbirališče, kamor so priromali ljudje tudi iz bolj oddaljenih krajev. Prava posebnost za to cerkev pa so veliki zvonovi, saj tehta večji 30 stotov, srednji 17 stotov in najmlajši 11 stotov ali 1100 kg. Torej vsi trije tehtajo skoraj pet ton.

Za današnje pojme res občudovanja vredna iznajdljivost ljudi, kako takrat skoraj pred tristo leti spraviti zvonove po strmih in ozkih poteh na 1696 visok vrh brez takih tehničnih pripomočkov, ki so danes na voljo.

Vojne in časi po njej sakralnim objektom niso bili naklonjeni in tudi to cerkev je čas hudo načel. Prav tu gre vse priznanje Turističnemu društvu Slovenj Gradec, kakor tudi drugim organizacijam, ki so se pred petnajstimi leti zavzeli za obnovo uršljegorske cerkve, kakor tudi cerkvenim ključarjem Šašlovim. Vsem darovalcem smo hvaležni za vsak dar, vsem skupaj za ohranitev objektov, ki so jih z velikim trudom postavili naši davni predniki.

Vseh lepot Uršlje gore ne moreš opisati, ampak jih je treba doživeti in si jih ogledati, zato korajžno na pot.

Ludvik Mori

Oskrbnika planinskega doma na Uršlji gori, Pavla in Alojza Breznik

Primož z jelenčkom damjakom - Foto: R. Jeromel

JELENČEK

Asfaltna cesta, ki vodi na naše Pohorje iz smeri Slovenj Gradca, se vije mimo številnih kmetij. Ena takih je tudi pri Zakeršniku, kjer gospodarita Ciril in Marija. Delo v teh hribovitih predelih je trdo in za vsak košček kruha se je potrebno še posebej potruditi. Včasih pa ti življenje spremeni že majhna stvarca, kot je jelenji mladiček.

"Nekega dne, ko sem odšel kosit zjutraj na travnik", pravi gospodar Ciril "sem našel mladička jelena damjaka, ki jih goji bližnji sosed. Vzel sem ga začasno k sebi in ga krmil" nadaljuje pripoved gospodar. "S sosedom sva se domenila, da ga vrnem, vendar ga košuta ni sprejela, zato mi ga je sosed vrnil v nadaljno rejo."

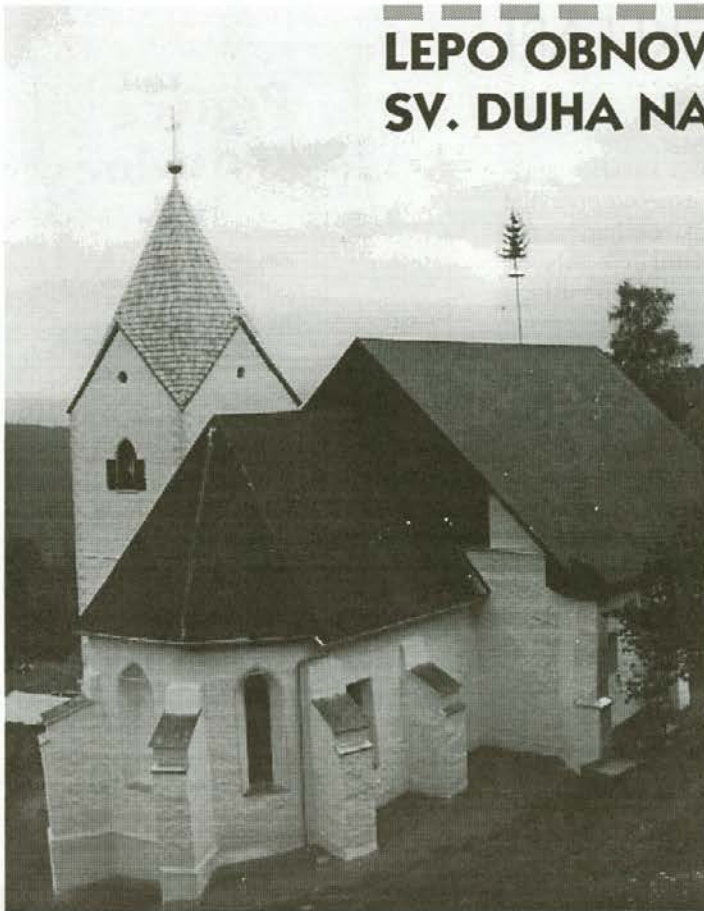
Vsi družinski člani so se kar močno navezali na tega mladiča in lepo skrbijo zanj, tako da je iz dneva v dan lepši in večji. Še posebej se je priljubil Primožu, s katerim sta prava prijatelja. Ob določeni uri jelenček komaj čaka, da dobi hrano in jo posesa iz stekleničke. Gospodarja Cirila zelo veseli, ko pride s travnika ali od kod drugod domov, da se lahko malce poigra z jelenčkom, ki vestno sledi njegovi hoji in ga pocuka za hlače ter ga s tem opozori na svojo lakoto. Žival se je kar lepo privadila na bližino človeka, vendar ji njen življenjski nagon, ko še zraste, najbrž ne bo dal miru in bo poskušal oditi v naravo k svojim vrstnikom.

Prijetno je bilo opazovati jelenčka, kako se podi skupaj z otroci, z gospodarjem in gospodarico po ograjenem delu, kjer je sedaj njegov začasni dom. Upajmo, da jim bo ta jelenček še nekaj časa krajšal čas na kmetiji in jim še marsikatero uro popestril in polepšal.

Rado Jeromel

LEPO OBNOVLJENA PODRUŽNIČNA CERKEV SV. DUHA NA OJSTRICI

Na precej strmem pobočju so pred skoraj tristo leti naši predniki zgradili cerkev kot simbol in svetišče, v katerem bi ljudje prosili za vsakdanji kruh in zdrav razum. To cerkev je zaradi težkih povojnih časov že hudo najedel zob časa in že ji je grozil popoln propad. A verni ojstriški ljudje tega niso dopustili.

Da je sv. Duh Ojstričane res obdaril s plemenitimi darovi in pridnostjo, je dokaz splošni napredek kraja. O tem pričajo številni obnovljeni ter novozgrajeni gospodarski in stanovanjski objekti, pa še drugič obnovljena farna cerkev, ki jo je zelo hudo poškodoval požar leta 1958 z župniščem in Mornovo domačijo vred. Na novo so zgradili tudi kapelico pri Treh križih ter izdatno pomagali tudi pri obnovi cerkvice sv. Urbana na Košenjaku in pravijo, da zaradi tega ne čutijo pomanjkanja.

Cerkev, ki jo je 1. septembra letos ob veliki množici ljudi blagoslovil g. škof Franc Kramberger, bo veličasten spomenik našim zanamcem. Složni Ojstričani so vanjo vložili okoli osemstopenetdeset prostovoljnih delovnih "sihtov" ob denarni pomoči občine in države. Veliko zaslug, dela in skrbi je imel domačin Franc Verko, ki je kot mojster vodil vsa zahtevna dela od prekrivanja cerkve ter drugih zahtevnih del, ki so mu bila zaupana pod nadzorstvo. Ves čas obnove pa so vse ojstriške gosposinjne pridno skrbele, da delavci niso trpeli lakote ter žeje in tudi ob blagoslovitvi so pogostile številne romarje z dobrotami. Ne gre pa prezreti moralne vzpodbude ter prizadevanj pri obnovi te cerkve kakor tudi vseh drugih sakralnih objektov g. dekana Franca Hozjana. To naj bo v ponos njemu in vsem bodočim rodovom.

Ludvik Mori

Zvonarja Zofka in Tone →

VRNITEV

V kotu Slovenije lepa Koroška,
mesto Mežica moj rojstni je kraj,
kot utrujen popotnik, na večer
življenja,
k tebi Mežica se vračam nazaj.

Sem mlad te zapustil,
šel v tuje sem kraje,
z mislijo, da tamkaj se srečno živi,
občutil sem kmalu grenkobo tujine,
saj le doma se prav sladko zaspi.

Vsak dan sem čutil klic domovine:
"Vrni se sinko iz tujih dežel,
pridi med naše zelene planine,
v krajih domačih boš srečno živel."

Res morda bogata je tam kje tujina,
lepa so mesta, lep tuji je kraj,
le ena na svetu je domovina,
zato sem se zopet vrnil nazaj.

Ivan Hamun

BOGATA GOBARSKA LETINA

Da je bila letos bogata gobarska letina, smo se lahko prepričali pri Kučejevih v Razborci, kjer so v enem dnevu v gozdu nabrali kar okoli 250 velikih in malih jurčkov. Na dobro bero gob pa sta bili ponosni Monika in Lavra Borovnik (na sliki), ki sta se pri nabiranju še posebej izkazali. - Foto in tekst: F. Jurač

PRAZNOVANJE V RAZBORŠKI FARI

PREĐ 70 LETI

Praznike in razne druge cerkvene slovesnosti so nekđaj ljudje posebno na kmetih doživljali in obhajali dosti bolj slovesno in intimno kot danes. Če je le bilo mogoče, so za vsak tak dogodek naročili tudi fotografa, pa naj je to stalo, kolikor je hotelo. Ravno zaradi tega se je ohranilo v spominu veliko takih dogodkov in praznovanj kot birmo, poroke, zlate poroke in razne druge skupinske slike z raznih proščanj in drugih krajevnih dogodkov. Danes je pri vsaki hiši fotoaparati in ljudje si svoje družinske praznike in dogodke sami posnamejo in tako ohranijo spomin svojim potomcem. Nekđaj je bilo to drugače in bolj težko. Spominjam se da so pravili, da so dobili v Razboru ob takih prilikah fotografa iz Slovenj Gradca, iz Šoštanja ali pa iz Črne. Da to ni bilo poceni, je razumljivo, ker so vsi ti kraji oddaljeni od Razbora po tri ure peš hoda, kar je takrat edino prišlo v poštev. Navadno je fotograf tam potem tudi ostal in bil na svatbah in gostijah deležen enake pozornosti in postrežbe kot vsi ostali svatje in povabljeni. Pozneje, malo pred vojno pa so že začeli

fotografirati razni domači slikarji - amaterji. V Razboru je to uspešno opravljala domačina Tone Borovnik, čevljar po poklicu, ki je delal pri mojstru Pečolarju, ob nedeljah in praznikih pa je bil na uslugo svojim sokrajanom, ki so si želeli svoje družinske ali krajevne praznike ohraniti v spominu s fotografijami. Drugi tak ljudski fotograf v Razboru je bil tudi Matevž Jelen - "Opažinekov Tevž". Ta je bil Razborčanom vedno na razpolago, še par let po vojni. Čeprav se mu posnetki niso vedno najbolj posrečili, se je njegovih fotografij veliko ohranilo in nekatere so bile objavljene že tudi v Viharniku.

IZ RAZBORŠKE KRONIKE

Objavljena slika (na strani 19) prikazuje eno takih krajevnih slovesnosti, ki se je leta 1925, ali pred dobrimi 70 leti dogajala v Razboru, ko je dobila farna cerkev svetega Danijela nov zvon. Za tiste čase je bil to velik dogodek in praznik za razborško faro in sosednje kraje. Iz slike je razvidno, da so se takrat zbrali Razborčani, od najmlajših do najstarejših z župnikom g. Kodričem na čelu.

Večino razborških gospodarjev in gospodinj, ki so na sliki, sem pozneje, ko sem pričel hoditi v šolo in cerkev v Razbor, tudi

(nadaljevanje na 19. strani)

MARIJA VRHOVNIK - Vržišnikova Bica 1909 - 1996

V petek, 6. septembra nam je zvonček iz cerkvice sv. Roka oznanil žalostno novico, da nas je zapustila najstarejša krajanica Sel, Marija Vrhovnik, Vržišnikova bica. Njeno deklško ime in priimek je bilo Marija Uršej. Rodila se je 8. marca 1909 pri Merkaču na Legnu. Meščansko šolo je obiskovala v Slovenj Gradcu. Po uspešno končani šoli je ostala doma na kmetiji vse do takrat, ko se je leta 1935 poročila na Sele k Vržišniku in vzela za moža vdovega Ivana Hovnika. V nekaj letih srečnega zakona so se jima rodili štirje zdravi otroci: Ivica, Branko, Viktor in Ivan, enemu pa ni bilo dano živeti. Med drugo svetovno vojno so v Vržišnikovo hišo odpirali vrata močni okupator, na drugi strani pa lačni partizani. S svojo natančnostjo in previdnostjo je vse težave prenašala in tudi vse stiske vzdržala.

Ob koncu vojne, 11. maja 1945 je doživela bolečino, kakršne si ni zaslužila. Hudobna, zločinska roka ji je ubila moža. Ostala je sama z nedoraslimi otroci. Vendar ni obupala, še bolj se je zariła v delo, v polje, v zemljo, kot da bi hotela v brazde zakopati žalost, nesrečo, ki jo je doletela. Da bi lažje gospodarila in vzgajala otroke, se je leta 1947 ponovno po-

ročila s Ferdinandom Vrhovnikom in z njim spočela še enega otroka Marijo Vrhovnik. Tudi tokrat ni imela sreče. Mož Nantl je po enem letu zakona zbolel in umrl. Od leta 1948, ko je postala vdova, je ostala zvesta otrokom in jih vzgojila v delovne in poštene državljanke. Ostala je zvesta tudi domu, polju in cerkvi. Bila je dobra sosedka, prijazna sogovornica, poštena in izredno pravična do soljudi. Preko 40 let je redno in natančno kot peščena ura jemala tablete za srečo. Prav tako je preko 80 let redno in natančno sprejemala sveto obhajilo in tako navajala tudi svoje otroke in vnuke. Tudi v času, ko je bila naša vera ponižana in zasmehovana, je ponosna, s pokončno držo stopila k obhajilni mizi, kot da bi hotela dokazati, da se v njej skriva še poštena božja zapoved: vztrajnost, ponižnost, poštenje in previdnost. In te lepe življenjske vrline so jo krasile vseh 87 let.

V svoji častitljivi starosti, 87 letih življenja, ni imela kaj prida, le delo, skrb in trpljenje s prebliski veselja in radosti. Vendar nikoli ni kaj posebej pojamarala. Tudi v zadnjih letih, ko so ji začele že vidno pešati življenjske moči, je to sprejela kot nekaj normalnega. Razumela je, da so rojstvo, vmes trpljenje in smrt sestavni del našega življenja. Ohranili jo bomo v lepem spominu!

Anton Lah

SPOMIN

26. septembra letos je minilo leto žalosti, ko nas je zapustil naš dragi mož, oče in dedi

ALOJZ KREMZER.

Zahvaljujemo se vsem, ki obiskujete njegov grob, prižigate sveče in prinašate cvetje.

Dragi Alojz!

Za teboj žalujemo in te pogrešamo: žena Marija, hčerki Danica in Marjana z družinama ter ostalo sorodstvo

Popravek

V Viharniku št. 9/96 je na 19. strani prišlo do neljube pomote v naslovu osmrtnice, ki se pravilno glasi: **UMRL JE FERDO LUŽNIK-ŽAGEC**. Svojem in bralcem se opravičujemo.

Uredništvo

V SPOMIN

MARIJA
IN
MARTIN
SLIVNIK

POGREŠAMO JU!

1. oktober - 1 leto

5. november - 3 leta

Hvala vsem, ki jima še posvetite lepo misel in obiskujete njun grob.

Vsi njuni domači

VIHARNIK izdaja Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec, p.o. Uredniški odbor: Ida Robnik, Majda Klemenšek in Gorazd Mlinšek. Urednica: Ida Robnik, lektorica: Majda Klemenšek. Tehnični urednik: Bruno Žnidaršič. Naklada: 1700 izvodov. Tisk in dovršitev: CODA PRESS, Maribor, 1996.

Na podlagi mnenja Ministrstva za informiranje z dne 30. 1. 1992 je VIHARNIK proizvod informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3, za kar se plačuje petodstotni davek od prometa proizvodov.

(nadaljevanje z 18. strani)

sam poznal, ko sem jih videl ob nedeljah prihajat k maši. V prvi vrsti od desne proti levi so: Ivan Knez-Skobir in poznejši razborški župan, nadalje Marija Potočnik-Ronevka, pa Marija Pečolar-Pečolarjeva mati in moja birmanska botra. V zadnji vrsti pa vsi premožnejši in večji kmetje kot: Ramšek, Pečovnik, Rone, Kotnik, Pečolar, Zapečnik, Molak, Šašl, Mivc, Varmočnik, Elbart in drugi. Zraven novega zvona pa stojita župnik Kodrič in pa kmet Novak, ki je bil baje novemu zvonu boter. Takratni razborški župnik Kodrič, ki je mene krstil, je po mojih poizvedovanjih bil 4. po vrsti, odkar je bila razborška fara samostojna. Prvi se pojavlja v razborških matičnih knjigah proti koncu prejšnjega stoletja župnik g. Franc Klepač, drugi je Jože Krohne, tretji Franc Lovrenko, četrti Jože Kodrič, peti Karl Lamprecht, šesti Anton Oblak in sedmi Jože Toplišek, ki je leta 1957 v Razboru umrl in je tudi tam pokopan. Od takrat naprej v Razboru tudi ni več stalnega župnika. Od takratnih razborških faranov, ki so na sliki, in so takrat novi zvon sprejemali s takim spoštovanjem in častjo, žal jih danes še zelo malo živi. Otroci, ki sedijo v sprednji vrsti, so dekleta, ki so takrat pričela hoditi v šolo, danes pa so tiste, ki še živijo matere in babice. Novi zvon je spremljal njihovo življenje pri krstu, birmi in porokah. Mnogim od njih pa je zapel tudi zadnjo popotnico.

Rudi Rebernik

IZJEMA

Foto: I. Robnik

V naravi se vse spreminja zelo počasi, desetletja ali še v daljšem obdobju. Ta smreka je rasla morda 100 let. Strela jo je v delčku sekunde spremenila v rožo, pravzaprav vihar. Naj zaključim z rimo:

*Strela je
raztreščila deblo
in veje,
to se je zgodilo tik
poleg moje meje.*

Ostankov drevesa ne morem uporabiti za kaj drugega kot za kurjavo. Nekateri me strašijo, da zaradi udara strele tako drevo ni primerno za kurjavo. Jaz tega ne verjamem.

Strela išče zemljo in se zakoplje globoko, kjer se razgradi. Premišlujem pa tako: Če bi se človeštvu posrečilo zajeti in izkoristiti energijo vseh strel, bi lahko zaprli vse elektrarne, tudi našo sporno jedersko elektrarno Krško.

Ajnžik

**KOROŠKA ZADRUŽNA
HRANILNO KREDITNA
SLUŽBA p.o.**

SLOVENJ GRADEC, CELJSKA CESTA 7
TELEFON: 0602/42-341, 42-344, 43-193
TELEFAX: 0602/43-301

TOLAR na TOLAR ZA RAZVOJ KMETIJSTVA

OBRETNOSTNE MERE ZA HRANILNE VLOGE OD 1. OKTOBRA 1996 DALJE

Vloge	Na mesec (31 dni)	Na leto
Vloge na vpogled,		
tekoči in žiro računi občanov (2%)	0.17%	2.00%
Žiro računi društev (1%)	0.08%	1.00%
Depoziti nad 31 do 61 dni (T+4)	0.73%	9.02%
Depoziti nad 91 dni (T+5), (D+5)	0.82%	10.07%
Depoziti nad 181 dni (T+6), (D+6)	0.90%	11.12%
Depoziti nad 1 leto (T+7.5), (D+7.5)	1.02%	12.69%
Kratkoročna posojila za kmete,		
člane zadrug (T+15)	1.60%	20.55%
Kratkoročna posojila za kmete,		
nečlane zadrug (T+16)	1.67%	21.60%
Zakonska zamudna obrestna mera (letni T+18)		22.83%

T je temeljna obrestna mera, ki jo za vsak mesec določi Banka Slovenije trenutno kot aritmetično povprečje indeksa rasti drobnoprodajnih cen za zadnje 4 mesece.
D je devizna klavzula, ki se izračuna kot razlika med srednjim tečajem Banke Slovenije za DEM na dan poteka vezave in na dan sklenitve vezave.

**ZAVAROVALNICA
M A R I B O R**

PODRUŽNICA ZA KOROŠKO
SLOVENJ GRADEC

FRANCETOVA 7, 62380 SLOVENJ GRADEC
TEL. 0602 41-591, 41-813, 41-881, 41-882, FAX 0602 41-814

DA SMO VAM BLIŽE,
KO NAS POTREBUJETE:
TELEFON

080-19-20

PRVA BREZPLAČNA TELEFONSKA ŠTEVILKA
ZA NAROČANJE OBISKA
ZAVAROVALNIŠKEGA ZASTOPNIKA.

ŽIVLJENJE GRE NAPREJ, IN MI Z VAMI

DVE USPELI RAZSTAVI

V okviru jesenskih srečanj na Prevaljah in v okviru jesenskega sejma v Radljah ob Dravi je društvo kmetic na Prevaljah pripravilo zanimivo razstavo oblačil pod naslovom IZ BABIČINE SKRINJE. Tako so na razstavi prikazali stara oblačila, ki so jih nekoč nosile naše babice.

V Radljah ob Dravi pa so tamkajšnje kmetice pripravile razstavo OD ZRNA DO KRUHA, na kateri so obiskovalci videli veliko lepih, sladkih inokusnih izdelkov iz moke.

Besedilo in foto: F. Jurač

Od zrna do kruha v Radljah ob Dravi

Iz babičine skrinje na Prevaljah

